

EGYETEMES-REGÉNYTÁR

Bársony István

A kapitány gazember
és más elbeszélések

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5433-75-7 (online)
MEK-13328

TARTALOM

A kapitány gazember

Közös nyomorúság

Ami egy boldog embert boldogtalanná tesz

A hamu alatt

Glück úr

A regényes Gedeon

A borz-tanyán

A fécáncsempész

A vén törvényszegő

A vadliba-lepedő

A kapitány gazember

Gábris Tibor kapitány úr éppen megjött a gyakorlatról, s amint lováról leszállott, vesszőjével megveregette poros csizmája szárát, azután indult a lakására, hogy átöltözzék.

A zászlóalj legcsinosabb századparancsnoka volt, ha nem is éppen a legfiatalabb. A legközelebbi előléptetésekor várta az aranytallért, s mostanában minden háttérbe szorult előtte, ami nem függött össze a katonasággal. Még a nőket is elhanyagolta, ami hallatlan dolog volt az ő életében, holott azelőtt veszedelme volt a szépnemnek.

Éppen ledobni készült átizzadt zubbonyát, amikor a szolgálja jelentette, hogy egy úr van odakint, aki nagyon sürgősen szeretne beszélni vele.

- Ördög vigye az olyan urakat, akik nem hagyják az embert tisztálkodni, - gondolta Gábris Tibor. De fenhangon így szólt: - ha annyira sürgősen keres, ereszd be azt a majmot.

Egy középkori uriember lépett be és kissé zavartan állott meg a küszöb mellett. Arca piros-pozsgás volt. Tekintélyes hasacsát eresztett; kopasz fejetetején sűrű izzadságcseppek gyöngyöztek. Szeméből jóság és félnkség, majdnem alázatosság látszott. Kalapját izgatottan markolászta. Az első pillanatra jómódu kereskedőnek tetszett.

- Nevem Stein, - kezdte, s alig tudott megállni a lábán a kapitány szűrő szemének a hatása alatt. - Nevem Stein, - ismételte növekvő zavarral. - Vállalkozó vagyok. Van házam és családom, amint tetszik tudni.

- Mit tetszem én tudni? - kérdezte a kapitány meglepetten.

Stein úr köhögött.

- Bocsánatot kérek, én vagyok az, aki ott lakom a vásártér sarkán, amerre a századdal mindig ki tetszik menni a gyakorlótérre. Én vagyok az a szerencsétlen...

Ennél a szónál megakadt, hebegett, irult-pirult, azután elsápadt.

A kapitány csöndesen ment feléje s gyanakodva nézte. Az a gondolat villant meg agyában, hogy egy elszabadult bolond van előtte. Ebben a hitében csak megerősödött, amikor Stein a legnagyobb izgatottság jelei közt tette össze hirtelen a kezét, s fuldokló hangon, könnyes szemmel kiáltotta:

- Ne tegyen boldogtalanná, kapitány úr! Kegyelmezzon nekem!...

Gábris kapitány csak a gyakorlótéren volt vasból. Az élet közönséges körülményei közt sokszor adta jelét annak, hogy jó a szíve. Most is elfogta a szánalom s majdnem gyöngéden mondta:

- Mi baja, barátom? Térjen magához. Beszéljen. Hátha segíthetek...

- Segíthet, segíthet! - vágott közbe Stein mohón és boldog reménykedéssel. - Lássa kapitány úr, - folytatta, - én tudom, hogy igazság szerint párbajra kellene önt hívnom, meg kellene önt ölnöm. De mikor nem értek az ilyesmihez! Soha semmiféle fegyver sem volt a kezemben. Családapa vagyok; két remek gyermek apja. Sok kötelesség hárul rám. Mi lenne szegény árváimból!...

Zokogni kezdett, s nagy husos kezébe temette az arcát.

- Ez csakugyan futó bolond, - döntötte el a kapitány magában, s annál szelidebb akart hozzá lenni.

- Jó, jó; de hát beszéljen nyiltabban, mit kíván.

- Kapitány úr, kérem, - esdekelt Stein, - hagyjon föl azzal az én végromlásomat okozó levélküldözgetéssel. Lásna, a feleségem jó asszony, hű asszony, egykönnyen nem féltém; de az ön levelei mégis megzavarhatnák a fejét. S akkor az én családi békém és boldogságom föl volna dulva mindörökre. Ezt nem érdemelném. Becsületes családapa vagyok, kapitány úr!... S habár egyetlen egyszer közel voltam is hozzá, hogy megbotoljam és más nőhöz közeledjem: mégis egyedül csak a nőmet szerettem mindenkoron. Ez az egyetlen botlás is inkább csak elvi volt. És szörnyü bűnhödés volna, ha emiatt el kellene veszítenem imádott nőmet, aki boszúból (mert csakis abból!) az ön karjai közé dobná magát.

A kapitány orrlyuka tágulni kezdett, ami azt jelentette, hogy megelégette a komédiát s most már a harag indulata támad benne.

Az egész össze-visszaságból semmit sem értett. Soha életében sem hallott Steinékről, annál kevésbbé irogatott titkos és veszedelmes leveleket a Stein feleségének.

- Utóljára még bolondot üz valaki belőlem, - gondolta, s ez a lehetőség úgy felbőszítette, hogy majdnem nekiment a könyörgő, siránkozó vállalkozónak.

Szerencsére az utolsó pillanatban minden önuralmával megfékezte magát. Nyugodt maradt. Így tudhatom meg legjobban, hogy miféle dologba keverték bele, mormolta, a szavakat elnyelve. És kiegészítette: - ime magam is kíváncsi vagyok; pedig ha ezt a fajankót megjisztem, akkor el is riasztom egyszersmind a teljes nyiltságtól.

- Eszerint a felesége azt állítja, hogy én leveleztem vele? - kérdezte, higgadtságot erőltetve.

- Ó nem, kapitány úr, önök nem leveleztek, csak *ön* volt az, aki a feleségemnek irogatott. A feleségem nem olyan asszony, aki válaszolna az ilyesmire.

- Nagyon derék! És tudja ön, hogy én miket írtam? Látta azokat a leveleket?

- Hogyne tudnám! Hogyne láttam volna! A feleségem mindet megmutatta. Lásd, - mondta, - a zászlóalj legszebb tisztje, - bocsánat, így mondta, - igen, a legszebb tisztje bolondul utánam s te más nővel törődöl? Borzasztó boszút állhatok rajtad, amikor akarom!

Gábris sejteni kezdett valamit, amitől mindjárt oszlott némileg az indulatossága. Ime, itt van előtte egy bárgyu ember, akít a felesége az orránál fogva vezet, s kitalált dolgokkal holtra rémít. Valamicskét még hízelgett is a hiúságának, hogy éppen őt választotta ki a menyecske arra, hogy mint a legfélelmesebb nőhódítót szerepeltesse ravaszkodásában. Már nem akarta agyonütni Steint; sőt csiklandozta az a vágy, hogy be-belásson az egész asszonyi hamisságba.

- Mondja csak Stein úr, csinos a maga felesége? - kérdezte egy kissé önzően, azzal a kételkedéssel, hogy vajjon csakugyan érdemes-e ez a hóbortos dolog arra, hogy vele időt töltsön.

Stein nagyot nézett.

- Persze, hogy csinos; hiszen a kapitány úr tudja, minek kérdi?

A kapitány a homlokára csapott. - Igaz bíz' a! - Csak most jutott eszébe, hogy úgy kell viselkednie, mintha ismerné Steinnét. (Különben hogy és miért irkált volna neki.)

- Igaza van; de én azt akartam tudni, hogy *magának* mi a véleménye, - válaszolt, majdnem jókedvűen.

- Az én véleményem csak a legjobb lehet, - mondta Stein büszkén. - Bájjos, édes, fiatal nő a feleségem, és én élni sem tudnék nélküle.

A kapitány megcsóválta a fejét. Láthatóan töprengett. Stein ott állt előtte, ismét aggodalmas és esdeklő arccal, mint aki tudja, hogy most dől el a sorsa.

- Jól van, Stein úr, - szólt végre a kapitány, - miattam nem lesz többé oka a búsulásra, ezt megigérem. De egy utolsó, - első és utolsó - (ezt nyomatékkal mondta) találkozást kötök ki önagságával, még pedig négyszem közt.

Stein elsápadt. Tekintete üvegesen meredt a kapitányra. Gábris Tibor csaknem elnevette magát.

- Nono, ne gondoljon rosszra, - vigasztalta a szegény vállalkozót. - Az ön házában akarok önagságával beszélgetni, s ön is ott lehet a közelben. Természetesen nem úgy, hogy alkalmatlan legyen. A leveleimet akarom visszakapni.

- Ehhez joga van, - vélekedett Stein megkönnyebbülve; de azért hozzátette: - Ámbár el is küldhetnök a leveleket.

- Stein úr!

Ezt oly hangon mondta a kapitány, mintha a csataterén a megszorult ellenségtől követelné: Add meg magadat!

A vállalkozó összerezzen és meghajolt.

- Mikor tetszik jönni? - kérdezte alázatosan.

- Most rögtön. Önnel megyek.

Öt perc alatt átöltözött, s indult Steinnéhez, - Steinnal.

*

Stein kint maradt a kis virágos kertben, ahogy a kapitánynyal útközben megegyezett volt.

Gábris Tibor bekopogtatott a menyecskéhez.

Egy kis sovány, vöröses-szőke, borzas asszonyka jött eléje. Élénk, csillogó, ravasz szeme volt rajta a legszebb. A többi „bája” mind nagyon igénytelen vala.

Amint a kapitányt meglátta, fölsikoltott.

- Úgy látszik, asszonyom, sejti, mi járatban vagyok, - mondta a kapitány, a nő szépségét illető csalódásából gyorsan fölocsudva. - Szerelmes leveleimet kérem vissza.

Steinné pipacspiros lett. Majd hogy el nem sülyedt.

- Tehát tudja? - kérdezte ijedten. - Azután ő is összetette a kezét, mint az imént a férje. - Megvallom, nem volt szép tőlem, kapitány úr, - szólott, - de nagy ijedtségemben cselekedtem. Nem hittem volna, hogy az uram arra vetemedik, hogy önt fölkeresse. Más senki se tudott a dolgról. Bocsásson meg.

- Egy föltétel alatt, - mondta a kapitány.

Steinné félénken leste a szavait.

- Ha megmutatja a leveleimet.

- Ó, kapitány úr! - riadozott az asszony, s megint összetette a kezét. - Ne kívánja; csak ezt ne kívánja.

- Már pedig éppen ezt nem engedhetem el, - szólt a kapitány kissé vidáman, de azért konokul.

- Tudni akarom, miket írtam önnek.

Steinné gyors elhatározással nyult a zsebébe s egy levélkét vett ki. Odanyújtotta a kapitánynak, azután szégyenkezve takarta el az arcát.

Gábris átfutotta a gyűrött papirost, amely lángoló szavakkal magasztalta ennek a csunya asszonykának a szépségeit. Amint az előtte álló asszonyra nézett, észrevette, hogy szeme elé tartott ujjai közül könny szivárgott ki. Megsajnálta.

- Ne szomorkodjék, - mondta, - igazán megbocsátok.

Steinné megragadta a kezét.

- Köszönöm, kapitány úr, ön nemesszívü, nagylelkü férfiú. Ön meg tudja érteni, mily rettenetes, ha egy szegény asszony attól retteg, hogy elveszti az urát, hogy az élete párját elhódítják tőle. Ezt akartam megakadályozni, kikerülni.

A kapitányban megmozdult a jó szív. Megszorította a csúf nőcske kezét.

- Isten áldja meg, asszonyom, - búcsúzott. - Felejtsük el ezt a bohóságot mindaketten. A férjét megnyugtatom. Legyenek boldogok.

A kis virágos kertben Stein már a türelmetlenségtől reszketve várta.

- Nos?

- Minden rendben van, Stein úr. A neje angyal, akit meg kell becsülnie. Isten önnel.

Stein kiszáradt gégével rohant a feleségéhez. Az asszony még lángolt az imént lefolyt jelenet izgalmától. Amint az urát meglátta, kiegyenesedett. Szinpadiasan kezdett szónokolni:

- Ha egy perccel előbb toppantál volna be, itt találtad volna a kapitányt a lábam előtt. Könyörgött, hogy hagyjalak el téged ő érte. És lásd, én elutasítottam. Mindörökre! Majd meglátom, mi lesz a jutalmam.

Stein szívdobogva ölelte meg a kis csunya asszonyt és szerelmesen, szenvedélyesen szorította magához.

Nagy érzései közben eszébe jutott az az ígéret, amit Gábris tett volt neki s amit lám, megszegett. Mert hisz' mégis el akarta csábítani ezt a hűséges teremtet.

- A kapitány gazember! - mondta mély meggyőződéssel.

Közös nyomorúság

A nyíri homokon lassan kocogott egy négyes fogat; a nehéz hintót alig birták a lovak. Kutjának való meleg idő volt s a szegény párok egyre prüszköltek a borzasztó porfelhőben. Már túlhaladták a pusztateremi erdőt s vigasztalan sivatag terület előttök Vasvári felé.

A hintóban két úrfurma volt. Csupa homok mind a kettő. Aki jobbról ült, egyre fészkelődött. Annál csöndesebb volt a másik; majd kiesett a hintóból, úgy bólintgatott, bóbiskolt.

- Péter!... Péter!... - szólott egyszerre a nyughatatlan úr.

- Hm!... tessék?!... - riadozott a baloldali alvó ember.

- Mondja csak, mikor lesz a sülelmedi vásár? De ugyan ne aludjék már örökösen! Nem szégyenli, ilyen fiatalember létére?!

Péter, az inspektorátus írnoke, gyorsan pislog, azzal bizonyítja, hogy a szempillája milyen virgonc, pedig csakugyan majd leragad a szeme, olyan álmos.

- Kérem, nem aludtam; igenis, a sülelmedi... - megint bóbiskol.

- Az hát, a sülelmedi.

- Mikor is lesz? - kérdezi Péter fölrezenve.

- Ejnye! hisz én kérdeztem, - dörmögi bosszúsan az inspektor úr. - Hallja, igazán borzasztó, hogy maga éjjel-nappal mindig csak alszik.

A lovak már csak lépésben haladnak; kínozza szegényeket a pöcsik; a gyeplős egyre rángatja az istrángot; az ostorhegyes kínjában egyre rázza a fejét; süt a nap, mintha agyon akarná a világot porrkölni.

Még olyan ember is ellankadna ilyenkor, aki máskülönben éber természetü. Az inspektor úr egy csöppet sem fázik; leveszi a kalapját és azzal legyezi magát; de akkor meg napszúrás fenyegeti, hát inkább megint csak izzad a kalap alatt. Dühösen bevágódik a hintó sarkába, hátha ő is el tudna aludni, mikor az egész világ álmos.

Biz' az sehogyse megy; ha lehunyja is a szemét, hall minden hangot; a pipiske szavát, a kerék kattogását, meg azt, hogy milyen jóízűen horkol Péter. Őt meg halálra gyötri az álmatlanság.

Dühös tekintetet vet a jámbor álomszuszira. Ime, nincsen több huszonötévesnél s milyen lomha! Aztán milyen borzas, rendetlen; se nyakkendője, se keztyüje.

Mégis irígyen nézi egy darabig, mialatt azon gondolkodik, hogy miféle ürügygel kéne felkölteni. Szivarra gyújt s a füstöt mind belefújja az írnoke képébe, de biz' nem használ az. Valahára befordul a kocsi a fasorba; már látszanak a gazdasági épületek; a hintó is sokkal jobban halad, egyszer csak megállanak a lovak az ispán lakása előtt. Kárörömmel csap az inspektor az írnoke vállára.

- Keljen föl no, megérkeztünk már! maga hétalvó!

Nem tudja túrni, hogy más ember még nappal is aludjék, mikor ő még éjjel sem hunyja be a szemét. Ez a borzasztó, örökös ébrenlét nem enged neki nyugtot; egyre járja miatta a gazdaságokat: hátha kifáradna? hátha a változó levegő elálmosítaná? Gyűlöli azokat, akik édesdeden tudnak szunyókálni; de legjobban gyűlöli Pétert, aki szakadatlanul ott van mellette s szakadatlanul alszik.

Már régen kitette volna valahová a gazdaságba, de hátha nem kap más embert maga mellé? Akik eddig mellette voltak, mind megszöktek; ez az egy, úgy látszik, bírná; szenved ugyan, de türelmes, mint a birka. Csak azt ne tenné, hogy még olyankor is alszik, amikor diktál neki.

Az ispán úr alázatos mosolylyal siet ki a hintórobogásra.

- Phüh! micsoda kánikula ez! van-e valahol egy kis árnyékja, ispán úr?

- Hogyne! van itt minden, még behűtött savanyúvíz is. (Az ásványvíz nagy gyöngéje az inspektor úrnak.)

Az omnipotens egy pillanatra elfeledi minden egyéb baját s igazán örvend.

- No, csak elő vele!

Csinos környéke van az ispáni háznak; egy kis kerítetlen zöld udvar, benne néhány gömb-ákáccsoport; a ház előtt petuniás virágágyak s egy felfutóbabbal körülvevett lugas. Ha nincs nagyon meleg, itt eszik az ispán. Az inspektornak is eszébe jut, hogy tán ide kellene bevonulni, úgysem soká tarthat már a hőség; esteledik.

- Ugyan, menjen csak, Péter, hozasson ide egy kis italt.

Mikor Péter indul, a principális meglöki az ispánt:

- Nézze csak, még járás közben is alszik. Sose láttam ilyen álmos embert.

Az ispán minden erejével csudálkozik, fölhúzza a szemöldökét s megcsóválja a fejét. Azután beülnek a lugasba s várják az italt. Csakugyan kellemes itt; a nap csak rézsútosan érinti a kövér, sűrű bableveleket; légy nincs, nem szereti a babot a féreg. Egy kicsit meghányják-vetik a gazdaság ügyeit, az inspektor úr meg van elégedve a fölvilágosításokkal, rendben van itt minden. De most már csakugyan itt lehetne az a kis ital.

Az ispán fölugrik s szalad Péterért. A konyhában azt mondják, hogy egy félórával azelőtt járt ott; bement a ténsasszonyhoz, minthogy annál vannak a pincekulcsok. A házigazda végigfut a lakáson s az ebédlő bőrdívánján megtalálja Pétert. Alszik a szerencsétlen.

- Az Istenért, írnok úr! hová gondol? A principális mindjárt meghal szomjan.

Péter fölugrik s ijedten néz körül. Mikor látja, hogy nincs itt az inspektor, megered a szava.

- Ugyan hagyjanak nekem békét! Hallott már valaha valaki ilyet? próbálnák meg csak egyszer! Látott már olyan embert, aki két hónapja nem jut hozzá, hogy kialudja magát? Az ujságok mindig tele vannak olyan hírekkel, hogy valaki egy hétig is alszik egyhúzámban; nohát, nézzenek meg engem, én két hét óta vagyok már ébren egyhúzámban!

Még folytatná, de éppen benyit az inspektor úr.

- Nini, hát maga ébren van? az is nagy csuda, mondhatom. Hol az ital? Most már ki se menjünk, ha már itt vagyunk, itt is maradhatunk.

Az ispán kiporciózza a kvaterkákat s kimegy, behűtött savanyúvízért. Péter utána iramodik s a folyosón elfogja:

- Kérem szépen, hol fogok én hálni?

- Már micsoda kérdés ez? - förmed rá az ispán, - majd meglátja.

- De, kérem, ne tessék haragudni, azért mondom, mert én az inspektor úrral nem szívesen hállok egy szobában. Mióta az uradalmat járjuk, mindenütt egymás mellé dugtak bennünket, de alig hunyom be a szememet, már talál valamit, amivel felköltson. Olyat még nem látott senki sem. Eszébe jut neki, hogy valami összeadási hiba volt a szemes termények várható

jövedelmének a kimutatásában s akkor elkezdi megtanítani az egyszeregyre. Az Isten áldja meg, ispán úr, mentsen meg erre az éjszakára.

Amikor visszamennek, Péternek is muszáj koccintani.

- De ne igyék sokat, mert majd újra elalszik tőle. Csak ne lenne mindég olyan borzasztó álmos, - figyelmezteti a principális.

Péter el van keseredve s egy csöppet sem kínáztatja magát, nagyon csúszik a jó savanykás uradalmi löre valamennyiüknek. Az írnok alig áll a lábán, de kínlódik, ahogy tud, hisz ilyen pusztahelyen korán vacsoráznak az emberek, azt még meg kell várni.

Csakugyan hozzák a vacsorát nemsokára. Péter a túrós csuszát majd a fülébe rakja a szája helyett, annyira oda van. Hol az egyik szemét hunyja be, hol a másikat; az inspektor akkor is gyötri, nem akar fölkelni az asztaltól, pedig addig a többi se mehet szét. Oszt minduntalan kérdez olyat, amire csak az írnok felelhet.

Amikor már több kettőnél, eleresztik Pétert, hadd menjen feküdni. A borzas írnok kitántorog a vendégszobába, ott van neki is ágy vetve a dívánon. Amint az ajtót beteszi, lerúgja a csizmáját, gondol egyet, dühösen bújik bele a jó derékaljas ágyba, amit az inspektor számára vetettek meg. Hogy fogja enni az omnipotenszt a méreg!... Azután siet aludni, tudja, hogy ugycis felköltik nemsokára.

A kvaterka mellett újra megcsóválja a fejét a principális.

- Betegsége az alvás! - mondja, Péterre célozva.

Mintha megharagudott volna, boszúsan ugrott föl.

- Ispán úr, lármát hallottam odakint.

Az ispán menni akart, hogy megnézzze, mi az, de az inspektor visszatartotta.

- Ne bántsa, maradjon. Péter is kinézhet; fiatalember, jót tesz neki a mozgás.

Beszólt a vendégszobába, s majd megütötte a guta attól, amit ott látott. Kicibálta Pétert a derékaljas ágyból s rikácsoló hangon kergette:

- Menjen csak, üljön lóra hamar, a pócsi majorból hajtassa át hajnalban a birkákat a nyüvesdi tanyára, hadd legyen együtt a jószág, mikor kimegyünk szemlére.

Péter szó nélkül kapkodta magára a ruháját, kiment az istállóba, ott nyakonverte a kocsist, és kidobta az ágyából, azután a pokróccal leterített vacokba lefeküdt maga.

A pócsi majorba pedig lovagoljon ki a lólábu ördög ilyenkor, éjfélben, ha neki úgy tetszik.

Erről persze semmit sem sejtett az inspektor, aki mérgében megint visszament az ebédlőbe s előlről kezdte az ispánnal az egész kvaterkázást. Szörnyen bírta az italt ez a nyavalyás, álmatlan ember.

- Ilyen ez a Péter, - panaszkodik „da capó”. Valósággal beszámíthatatlan az örökös alvástól. Pedig ha én nem tartanám benne a lelket, elpusztulna.

Pitymallatkor eleresztette végre az ispánt is. Elmentek aludni. De biz' a kutyák egyre ugattak, a kakas is elkezdett kukorékolni, a kondás pedig nagyokat pattantott kurtanyelű karikásával. Ezeket a pusztai hangokat könnyű megszokni s akkor jól alszik mellettök az ember; hanem az inspektort nagyon is izgatta a lárma; a szemét se hunyta le miatta. Különben majdnem bizonyos, hogy amúgy sem aludt volna.

Már elfelejtette, hogy Péternek a pócsi majorban kellene most lenni, s egyre tűnődött, hogy mivel ébressze föl. Csudálkozott, hogy nem hallja borzasztó horkolását s jobban megnézte a dívánt.

- Vagy úgy!

Nagy elégtételt érzett, hogy nemcsak egyedül virraszt. Képzeletében kint látta a boldogtalan Pétert a kutyafüves homokpusztán, amint éppen számba veszi a birkát s indítja, tereli errébb a nyáját.

Milyen álmos lehet! Bizonyos, hogy leragad a szeme, de az nem baj, azért elvégzi a dolgát.

Micsoda komikus látvány most ez a Péter az ő kajla bajuszával, pislogó szemével, hadaró káromkodásával.

Az írnok kényszerült virrasztásának a hite valóságosan megnyugtatta, kibékítette az inspektort a sorssal.

Hát mégis van valaki, aki vele együtt szenved és gyötrődik! akinek a baja ikertestvére az ő bajának!

A nyomorúság közösségének ez a különös önző érzete átmelegíti didergő tagjait s szinte kellemes bizsergést támaszt ereiben. Kívánni kezdi azt a gyönyört, amit az írnoktól elrabolt; lehunyja a szemét s csakugyan, mintha elálmosodnék végre azáltal, hogy íme, most az a másik nyög az ő megszokott szenvedése alatt.

Az üldözött Péter pedig épp' akkor fordult másik oldalára a pokrócon.

Ami egy boldog embert boldogtalanná tesz

Puncs Muki majdnem a legboldogabb ember a világon. Tisztességes állása van valamelyik minisztériumban; fizetése kevés ugyan, de van egy kis vagyona, amelynek a jövedelme éppen kifutja arra, ami még hiányzik neki a nyugalmas élethez. És van egy aranyos, cukros kis felesége, akit mindenki csudál nagy műveltsége és nemes hajlamai miatt.

Hogy ilyen kedvező körülmények közt miért csak *majdnem* legboldogabb ember ez a Muki, annak megvan a maga története. Úgy áll tudniillik a dolog, hogy valami nagy titok nyomja a lelkiismeretét, amelynek a sulya alól semmiféle pap föl nem oldhatja s amely folytonosan Damokles kardként rémítgeti azzal, hogy egyszer majd kisül s akkor neki vége.

Nem használ ez ellen a szörnyűség ellen semmi vezeklés sem, pedig tulajdonképpen az egész élete sem áll egyébből, mint alattomban gyakorolt penitenciából. A jó ég volna a tudója, hogy hányszor megbánta már régi botlását, amely miatt boldog házasságának boldogtalan pillanatai is vannak.

Történt ugyanis, hogy amikor udvarolni kezdett imádottjának, - aki azóta felesége lett, - csakhamar megbizonyosodott arról, hogy ennek a poétikus lelkületű teremtsének épp oly szüksége van a szellemi táplálékra, mint a testre. Észrevette, hogy mennyire rajong a „literatúráért” s megérett benne az elhatározás, hogy ha másképp nem: ravaszsággal fogja behálózni az ábrándos gyermekeket.

Mint hogy egyike volt azoknak, akik büszkén szoktak hivalkodni, hogy soha életükben sem verset, sem novellát el nem követtek: kissé nehézzé vált a dolga. Semmi esetre sem illett volna ugyanis hozzá, ha kiderül, hogy rimeket farag; de másrészt tökéletesen nyugodt volt arról, hogy ő ugyan a maga erejéből efféle szellemi alkotást soha össze nem hoz. Hanem hát fülíg szerelmes volt s minden áron célt akart érni; így aztán még a szédelgéstől sem riadt vissza.

Valóságos tanulmány tárgyává tette a lapokat; megjegyezte az írók álneveit; kikeresett egyet, amely elég jó hangzásúnak tetszett s ezenkívül gyakrabban szerepelt egyik-másik lapban. Majdnem szószerint megtanult néhány olyan cikket, amely alá a kérdéses álnév volt írva; azután, mikor eléggé begyakorolta magát: egyszer korán reggel misét hallgatott, délután gálába öltözött, estefelé elment az imádottjához és vacsora után, néhány pohárka bakator ködfelhőivel a fejében, fölfedezte a nagy titkot, hogy ő íróember s álnév alatt szokott megjeleni a lapokban.

Amit a miniszteri tanácsosságra való kilátásával nem volt képes elérni, azt ez a vallomás egyszerre biztosította számára. A költői lények hamar megértik egymást és Mukira mindössze az volt terhes, hogy sohasem tudhatta: mikor és miféle cikk jelenik meg ezentúl tőle. Ennél-fogva kénytelen volt naponkint minden lapot már korán reggel átböngészni s ha valami cikket talált kiválasztott álnévének aláírásával, azt szorgalmasan el kellett olvasnia.

Ez ugyan keserves föladat volt, de mit nem tesz meg az ember egy nőért, akit szeret?... S ha csak ennyi lett volna!... De a keservesebb állapot még csak ezután következett. Biztosítania kellett magát a fölfedeztetés veszélye ellen. Hosszas és beható magyarázgatással végre annyira vitte, hogy a jegyese megértette: mennyire kockára teszi az államhivatalnok az egész jövőjét, ha a lapokba firkál. Annál inkább, mert például az olyan ember, mint ő, - már mint Muki, - sokszor megmondja az igazat magának a miniszternek is, persze csak álnévvel. Ha ez kisül, akkor el lehet rá készülni, hogy utilaput kötnek a talpára.

Képzeltetni azt a kint, amin a szegény asszonyka az esküvő után keresztülment, minthogy nem beszélhetett mások előtt legnagyobb büszkeségéről, a férje irodalmi sikereiről. De meg kell adni a becsületes Mukinak, hogy ő sem a legjobban érezte magát a bevégzett család tudatában. Az oltárig csak tréfának vette a dolgot; de már az oltár előtt, az önkéntelen megtisztulás pillanatában, érezte, hogy nem egyéb ez az eljárás, mint közönséges szédelgés. Úgy tűnt fel saját lelkiismerete előtt, mintha ő lenne az a bizonyos mesebeli pulyka, aki pávatollakkal díszíti magát. Az esküvő után mégis megnyugodott. Megdöbbenését nagyban enyhítette az a bizonyosság, hogy most már ásó-kapa se választhatja el aranyos mindenétől. Ez a gondolat végtelenül megnyugtatta; ámbár egy pillanatra sem bírt szabadulni holmi borongós sejtésektől, amelyek azt súgták neki, hogy még nem ujjonghat teljes tudóval a diadal miatt.

Szegény Mukinak igaza volt. Alig pihente ki az asszonyka a legmézesebb napok meglepetéseit, máris követelte férjétől, hogy üljön le és írjon.

Váltig szabadkozott a jó ember, hogy az nem történhet csak úgy parancsra; hiába fejtette ki nagy pszichológiai készültséggel, hogy meg kell várni az alkalmas időt és hangulatot: semmit sem használt az. Kis felesége félig kérő, félig követelő modorban vezette az íróasztalhoz, ahol már ki volt készítve a finom miniszter-papiros, meg az ujdonatúj toll, aztán elővett valami himzést és így szólt:

- No Mukikám, most ülj le, lelkem. Csend és nyugalom honol körülötted; csak hú feleséged biztató tekintete csügg rajtad. Nyulj bele az eszmék világába és szedd ki belőle a lélek tengerének igazgyöngyeit!...

Mukika pedig érezte, hogyan savanyodik meg a méz, mely eddigelé végig csurgott házasságát... Haraggal és elkeseredéssel lelkében, gyöngyöző verítékkal a homlokán, nekidúrta magát és csakugyan leült. Egyébre nem is volt rávehető. Majd a finom miniszter-papirost szidta, amely, nézete szerint, alábbvaló volt az itatós-papirosnál; majd a rossz tollak ellen volt kifogása, s mialatt szidalmainak árja megeredt, mohón leste, mikor szól közbe a felesége, hogy azután megragadja azt a gondolatot, vagy témát, amiről az asszonyka beszélt, s tovább vigye a legmerészebb szellemi szaltó-mortálékkal, mindaddig, amíg az Isten valami látogató, vagy varrónő személyében, el nem küldi hozzá a megváltót. Magától értetik, hogy ez így nem tarthatott örökké. Egy darabig lehet kifogást találni a legkritikusabb helyzetekben is; de Muki már látta, hogy elkövetkezik az idő, amikor az összes papirosnemeket és tollakat sorra próbálgatta, anélkül, hogy ráakadt volna arra, amelyiken és amelyikkel ő a kívánt cikket vagy novellát meg tudja írni. Azután az inspiráció szeszélyeinek is van határa, s ha ma nincs az embernek kedve az íráshoz, hát kellene, hogy legyen holnap; ha nappal nem, hát éjjel. Hozzá az a szerencsétlensége is volt, hogy az álneve, mintha egyszerre nyoma veszett volna, nem mutatkozott többé egy lapban sem. Még azt sem füllenthette, hogy ír biz ő, csakhogy a hivatalban; vagy ki tudja hol, csakhogy nem otthon.

Egyszer-máskor azon a ponton volt, hogy hosszas tanakodás után odaálljon a felesége elé és megvalljon neki mindent. De valahányszor komolyan készült erre, mindig visszariadt a bizonytalan sorstól. Mert könnyű az embernek bátran viselni magát az ismeretes veszélylyel szemben; de azt elgondolni, hogy a felesége esetleg megveti, kigúnyolja, meghidegül iránta, még tán válni is akar majd: ez bizony sok lett volna Mukinak egyszerre, nem is szólva arról, hogy a Parnasszusról való lebukfencezés is csak keserves valami.

Nem vallott hát, hanem növekedő mélabúval várta, hogy hova fejlődnek a dolgok. Időközben arra vetemedett, hogy sorra járta a lapokat, megtudandó: mi lett tulajdonképpen az ő álnevével. Fel akarta keresni a hanyag embert, hogy megdorgálja, vagy legalább lekenyerezze, hogy írjon már valamit, mert őneki így, cikk nélkül, pokol az élete. A szerkesztőségekben azután

megtudta, hogy az álneve kivándorolt Amerikába s nem igen lehet reménység, hogy egy-hamar cikk érkezzék tőle.

Nagy csapás volt ez. Mukit komor sejtés fogta el, hogy a sors is ellene dolgozik. Letargiája növekedett; nem ellenkezett többé, ha a felesége leültette az íróasztalhoz, csak azt kötötte ki, hogy ne nézzen bele a kéziratába, mert ő akkor szellemileg béna. Hisz tudni való, hogy vannak írók, akik légmentesen zárják el magokat, amikor dolgoznak, és még sem mennek a világon semmire sem. Nem olyan tedd ide tedd oda dolog az az írás.

A felesége megértette, hogy szóról-szóra igaz ez, s a tűt is alig merte beleszúrni a varrásába, nehogy növelje a pokoli zajt, amelyet állítólag egy virgonc légy csinált, amely ott röpködött az íróasztal körül. A jó asszonykának már az is nagy boldogság volt, hogy csendesen nézhette, mint ráncosodik össze férjének gondolkodó értelmes homloka, amíg egyszerre elkezdi a toll a papírost szántani és szép, egyenletes, fekete sorok támadnak a nagyszerű fehérségen.

Becsületes asszony volt, s megtartotta ígését; bele nem nézett volna a világért sem a készülő tárcába vagy novellába. Jól is tette, mert leggyakrabban ilyeneket olvasott volna.

„Kedves barátom! Az istenért, jőjj és valami ürügygel hurcolj el hazulról. Lehetetlen itthon kibírnom. Majd felfedezem neked szerencsétlen állapotomat. Szükségem van egy jó baráttra, aki vígasztaljon” stb. stb...

Ha pedig az egymás alá kerülő sorok versalakban helyezkedtek el, akkor mérget lehetett volna rá venni, hogy ilyen mondások és tanítások kavarogtak az író fejében:

„Hazádnak rendületlenül
Légy híve ó magyar!
Bölcsőd az s majdan sírod is
Mely ápol s eltakar!”...

S így van ez Puncs Mukiéknál a szent házasságban való egyesülés óta. A nagyszerű, művelt asszonyka csak várja-várja, egyre, hogy az ő közelléte és biztató tekintete miféle nagy alkotásra buzdítja egyszer a férjét, s meg nem foghatja, hogy Mukika, aki azelőtt oly termékeny volt, amióta megnősült, elhallgatott, mint a sötét sír.

Egyszer azt hitte, hogy talán a nagy boldogság okozza ezt a nagy némaságot, amelyben felolvad a költő egész lénye. Muki valahogy kitalálta ezt, s azóta, mihelyt hű neje az íróasztalhoz vonszolja: lázasan erősíti, hogy túlságos boldogságában semmire se alkalmas már ő, csak a szerelemre. Az asszonyka el van ragadtatva, de azért egyre keresi férjének a pompás témákat. Könyvvezetése van rólok; külön a tárcára, külön a novellára.

Megírva persze még egy sincs közlök. Muki abban bízik, hogy - ha eljön az ideje, - majd megírja valamennyit az a kis síró portéka, akit az Isten csak a minap küldött neki igazi megváltóul.

Mert amióta a kis Mukika zsarnokoskodik a mamáján, azóta az asszony mégsem ér rá annyira, hogy megragadja a nagy Muki karját és így szóljon hozzá:

- Édes Muki, most gyere, ülj le és írj!...

A hamu alatt

Pók Pál fiatal ügyvéd. Most még kevés a dolga s így ráér délutánonkint csendesen bóbiskolni az irodájában. A nyáron egyszer elnyomta a forróság s azon a ponton volt, hogy egy csomó poros aktára hajolva álmot lásson; amikor kopogtak az ajtón, s anélkül, hogy a legkisebb buzdítást várta volna: belépett egy nő.

A fehér függönyök le voltak eresztve s a szoba félhomályában bajos lett volna az első pillanatban tisztán látni, hogy ki legyen a vendég. Az ember lánynak is nézhetne volna, fiatal öltözködése miatt, de amikor közelebb jött, látni lehetett arcán a ráncokat s szőke parókája alól kicsillan egy pár rosszul lefésült galambősz hajszál.

- Pukfalvi Pók Pál ügyvédet keresem, - mondotta, oly hangon, amelyből kitetszett, hogy szeszélyes és zsarnokoskodó hajlamai vannak.

Pali törte magát, hogy minél előbb szolgálatára lehessen. Szörnyen imponált neki, hogy olyan félvállról beszélt vele az asszony s még urazni sem tartotta szükségesnek. Kétségtelen, hogy valami dúsgazdag polgárnő, erre mutattak ékszerei. De hátha a magasabb körökből való? Talán valami kényes családi ügy? Az ördög nem alszik!...

Önagysága a következő percben már véglegesen beletelepedett egy támlásszékre, s Pali érezte, hogy legalább egy órai időre lesz szüksége, amíg a családi titkok e megdagadt tömlőjét a szólásszabadság leapasztja.

Megkezdte hát az „információt”:

- Nagyságos asszonyom...

Nem folytathatta. Az asszony közbevágott:

- Jól mondja, fiatalember. Nagy családból származom; vicispán volt az apám. Nagyapámat Mária Terézia többször kitüntette megszólításával. Még most is megvan az az ereklye, egy lószőrből font gyűrű, amit az öreg a dicső király egy paripájának a sörényéből készíttetett ama szép napok emlékére.

Pók Pali, mint ügyvéd, jól tudta, hogy itt nem használ a védekezés, végig kell hallgatni, ami még következik. Minden elejtett szó ok lehet arra, hogy megnövekedjék az elbeszélő szóáradata. Aztán utoljára is, nem lehet tudni, hová vezet egy ilyen lószőrgyűrű. Csak hadd beszéljen az asszony.

- És hihetné-e, hogy a gyönyörű mult után olyan kietlen, sivár a jelen? (Színpadias mozdulattal emelte szeméhez a zsebkendőjét; a fehér battiszt mögül úgy hangzottak szét szavai, mintha a föld alól jönnének.) Mert tudja meg, fiatalember, hogy én szerencsétlen... sőt sokkal több: én boldogtalan vagyok!...

Ebben végre is nem volt lehetetlenség. A jószívű ember mindig szánakozik a más baján, s Pali, akit egy kissé visszariasztott volt a szőke paróka meg a kifestett arc: úgy érezte, mintha őszinte részvét támadna a szívében.

Közelebb húzta székét az asszonyhoz s megfogta lecsüggesztett, csontos kezét.

- Vigasztalódjék, drága nagysád!...

Megint nem folytathatta tovább. Az asszony megragadta a feléje nyújtott kart s elkezdte rázni.

- Vigasztalódjam! Én, viskvárhegyi Visky Kunigunda, akit egy gazember, egy alávaló, megcsalt, rászédett!... Ó, Pók Pál, ön nem tudja, mi az, amikor a nő legnagyobb boldogságában csalódik meg!...

Pali megdöbbsent. Föl sem tétélezte volna, hogy ennyi szenvedély lakozzék az olyan kiégettnék látszó kebelben; de bármily hihetetlennek hangzott is a dolog, nem volt szabad meglepetését elárulnia. Megsérthetné vele a szegény jó asszonyt. Annak az egynek örült, hogy most már félig-meddig sejtette a titkot. Alkalmasint valami házassági ígéretről van szó, - gondolta, - a lurkó talán be is fonta valamely összeg erejéig a hiszékeny teremést. Nem volt ideje tovább találgatni a lehetőségeket, sőt csakhamar kiderült, hogy nagyban tévedett.

- Boldog voltam, - hörögte Kunigunda. - Tudja meg, hogy szerettem azt az embert. Ön ügyvéd, eszerint meg kell gyónnom mindent, tartózkodás nélkül. De hisz az nem szégyen, ha az embernek szíve van... Ön azonkívül fiatalember is, tehát sokkal jobban megértheti a szívügyeket, mint a kiszáradt lelkü öregek. (Rokonszenves tekintetet vetett Pál felé, aki elpirult és lesütötte a szemét.) Ezért fordultam önhöz. Ön barátom lesz, nemde? Ön meg fog engem érteni és feláldozza magát...

Palival forogni kezdett a világ s furcsa kényelmetlenség bizsergett végig tagjain. Az önfeláldozásra való gondolat megdöbbsentette.

- Ne ijedjen meg, - szólott bánatosan Kunigunda. - Ön nem pótolhatná őt sohasem. Mily férfi, Istenem!... Amikor megesküdtünk, irigyem volt az egész világ!... Mindössze azt értem az alatt, hogy ön föláldozza magát, hogy eljár az ügyemben... Mily férfi! de megcsalt, a nyomorult; kijátszott, megfélekezett esküjéről s én ezt nem tűröm!...

Most már világos volt a helyzet. Pali nem is késett vele, hogy összegezze az eddig hallottakat. Ime, egy nő áll előtte, akihez a férje hűtlen lett. A nőben föllázadt a büszkeség érzete, mellőztetését nem bírja elviselni. Szakítani akar a nyomorulttal, aki visszaélt szívével, szerelmével, s talán még egyéb jó tulajdonságaival is. Válopör lesz ebből, nagyon érdekes; egy kissé pikáns, az emberek majd beszélnek a dologról, emlegetik az ügyvéd nevét; óh, óh!... a dolog kellemes, még a szerep is, ami neki jut, a legrokonszenvesebb, mert egy elnyomott asszony jogos érdekeit védi.

Éppen azon volt, hogy fölkeljen a székről s ekként szavaljon:

„Megindítjuk a válopört, asszonyom!”

De úgy látszott, hogy ezen a napon nincs sok szerencséje a hatás eszközeinek a kihasználásában. Kunigunda egyszerre hangos sírásra fakadt előtte s Pók Pálnak úgy rémlett, mintha feléje dőlne, hogy karjai közé ájuljon.

- Nem volt neki elég, hogy szerettem, hogy odaadtam neki magamat!... Igen, szóról-szóra így van! Nem volt neki elég, hogy más nőket is észrevett mellettem... hallja-e? mellettem! (Sokatmondó pillantással nézett végig magán.) Még meg is lopott; elvitt egy ezerforintról szóló takarékpénztári könyvet, kivett kilencszázkilencvenkilenc forintot, egyet meghagyott nekem, hogy ott ne fogják a pénztárnál a könyvecskét. Persze, azután visszatette a könyvet a helyére, láttam, hogy ott van a fiókban, eszembe sem jutott, hogy az összeget megnézzem... Oh, a gazember, nagyon ravaszul csinálta a dolgot!...

Pali lelkesedett. Hisz ez nagyszerű! Az eset mindinkább bonyolódik s igazán érdekes. Most már nemcsak válás, nemcsak botrány, de kriminális pör is lesz belőle. A férj tagadni fog, de a bizonyítékok majd szóra hozzák. Kész regény ez. Az Isten küldte ide ezt az asszonyt. Nagyot lélezett s a föllépésre sokat adó emberek határozottságával közbevágot, végképpen el volt szánva arra, hogy ezúttal nem engedi magát a beszédben megakadályozni, - et si fractus illabatur orbis!...

Az ilyen komoly elhatározásokat rendszerint siker koronázza s Pók Pál büszkén vette észre, hogy amint beszélni kezdett, hogy némult el lassankint Kunigunda s hogy meresztette rá mind nagyobb csodálkozással, mondhatni félelemmel, kisírt szemét.

„Igen, asszonyom, - dörögte Pál, - önt a jó sorsa vezérelte hozzám. Fiatal vagyok, de azért ösmerem az életet s tudom, mivé tehetik az emberi keblet a szenvedélyek. Az ön nemes szívével visszaéltek, még pedig gazul, alávaló módon! A bűnös férj! ez a nyomorult, aki nem érdemli meg, hogy az Isten szép napja rásüssön kaján ábrázatára. A sötétség alakja ő, s én leszek az, aki a megérdemelt helyre juttatom. Megcsalni ily nőt! Hűtlenség, árulás ez, asszonyom! s én tudom a módját, hogyan alkalmazzuk a megtorlás fegyverét ellene. Börtönbe vele! igen, börtönbe, a csalók, a hozzá hasonlók közé; elválnak tőle és mi ketten lehetetlenné tesszük ezt az embert a társadalmi szereplésre... Jól tette, asszonyom, hogy hozzám fordult!...

Még ki sem mondta Pali az utolsó szót, máris görcsösen ölelő karokat érzett a nyaka körül, amelyek érintésében minél kevesebb volt a gyöngédségből. Villámló szempár meredt rá a Kunigunda szemgödréből. Látszott az asszonyon, hogy elsápad a festék alatt, hangja szinte recsegett és sikoltott egyszerre, mint a csimpolyáé.

- Mit? Maga el akar engem választani?!... Maga be akarja csukatni az én férjemet, az én aranyos, drága mucuskámat?!... Hát bolond maga, vagy mi? Ki beszél itt válásról, becsukásról? Tudja meg, fiatalember, hogy meg nem tudnék élni nélküle, a férjem nélkül! hát hogy gondol olyanra?!... Nem azért jöttem én magához, hanem azért, hogy kutassa fel, keresse fel, kerítse elő a föld alól is, aztán békítsen ki vele, békítse ki őt én velem!... Maga bolond! Kikaparom a szemét, ha még egyszer kimondja azt a szörnyű szót!... Elválni én! az én édes mindenemtől, aranyos mucuskámtól! Inkább vigye el minden vagyonomat, csak maradjon az enyém!”...

Nagyon csalódva váltak el egymástól: pukfalvi Pók Pali és viskvárhegyi Visky Kunigunda.

Az „eset” alaposan leverte Palit. Soká kell várni, - mondta, - amíg ilyen kapitális alkalom kínálkozik.

Hanem az bizonyos, hogy Kunigundában azóta is ég a szerelem örök tüze és nem is alszik ki, amíg él.

Glück úr

Glück urat ismeri mindenki. Glück úr a legfürgébb, legélelmesebb ember a világon. Ma itt, holnap ott; utazik borban, búzában, gyapjuban, lisztben; - kocsin és gyalog, ahogy jön. Nincs olyan zúga a Kárpátoknak, ahol meg nem fordult volna, és nincs a sík Alföldnek olyan pusztája, ahol ne kínálgatta volna már a portékáit.

Annyi észszel és fáradsággal más ember már régen milliomos volna. Glück úrnak szegénynek, most már nincs egyebe, mint tizenkét gyermeke, akik boldog házassága minden egyes évére külön emlékeztetik.

Úgy van tudniillik a dolog, hogy szörnyen balkézrel dolgozik mindenben. A legfurfangosabb számításait keresztül húzza valami ostoba véletlen, akkor aztán kezdheti előlről. Ha szőlőt vesz, bizonyos, hogy a termést minden évben elveri a jég; ha gulyája van, ráesik a kolumbácsi légy és szétkergeti, hogy három megyében sem bírja összeszedni; egyszer vett egy gyönyörű makkos erdőt, behajtotta a disznáját, akkor sült ki, hogy az erdőben addig, ameddig az ő járása van, nincs víz. A sok szép mangalica majd elveszett szomján; utoljára is a szomszédal kellett megalkudnia, aki maga is sertéskupec volt s így iszonyu pénzt fizettetett vele a tiszta vízért.

Az efféle balesetek nagyon megviselték a jó embert. Lassankint idegessé és szórakozottá vált. Pedig bizony egyik se használ az üzletnek. Így azután később nagyon is természetes volt, hogy a „pech”-je, amely eleinte mégis kevésbé boszantotta, állandóvá vált. Ma már odáig jutott, hogy a legnagyobb mértékben fatalista s csupán abban az egyben van vígasztalása, hogy miután annyi baleset után sem pusztult el, sőt az étvágya mintha még növekednék: ennél fogva a magasságbeli hatalmaknak okvetetlenül valami céljuk van vele, különben nem tartogatnák örökké függőben.

Ez a gondolkozásmódja - sajnos, - nagyon keveset lendített rajta; sőt inkább alkalmas volt arra, hogy a szórakozottsága gyarapodott. Ennek következtében hajmeresztő dolgokat művel a jó ember. Egyszer megbízta valaki, hogy árverezzen a nevében egy házra. Végső összeg tízezer forint lehet. Glück úr rábámúlt a végrehajtó vörös nyakkendőjére s mialatt az esze Bergengóciában kalandozott, minden ajánlat után felmordult s többet ígért egy forinttal. Így azután tizenkétezer forintért rajta maradt a ház. Csak akkor ébredt föl, és a mint megtudta, hogy háziúr lett, menten föl akarta kötni magát. Szerencséjére az utolsó árverelő jó szívű ember volt s nagy rimánkodásra átvette tőle a drága házat.

Máskor azt cselekedte, hogy felcsapott katonai szállítónak és nagyban vásárolta a „cuspájz”-nak valót. Két lencse-termelővel volt a többi közt alkuban; az egyik nagyszerű lencsét kínált neki drágán, a másik zsuzsokost, olcsón. Glück úr töprengett. Utoljára elhatározta, hogy megalapítja a renomméját s megveszi a drága, de jó lencsét.

Megírta a termelőnek a levelet, elküldte hozzá az ügynökét, akit egyszersmind utasított, hogy szállítsa a zsákokat rögtön a raktárba. Mikor azután fogta a lepecsételt mintát s vitte az élelmezési főtisztnek, hogy megmutassa: a rabiátus ember olyan nyaklevessel fizette ki, hogy nappal is csillagokat látott tőle. Persze, mert Glück úr eltévesztette volt a címet s a zsuzsokos lencse gazdájához küldte az ügynökét.

A dologból pör lett; a zsuzsokos-gazda hallani sem akart arról, hogy itt tévedés lett volna, s a törvényszék utoljára sem tehetett egyebet, mint hogy a vásárt komolynak vette, s elmarasztalta a felperest.

Glück úr azután, hogy kárba ne vesszen a nagy készlet, másfél esztendeig folyvást zsuzsokos lencsét evett. A gyermekei végül valamennyien bögni kezdtek, ha ebédelni hívták őket.

Egyébiránt szórakozottságát semmi sem jellemzi jobban, mint hogy egyszer, amikor szekéren utazott valahová, a város végén észrevette, hogy valamit otthon felejtett, s a helyett, hogy visszahajtott volna, megállította a lovakat, leszállt a szekérről és hazakutyagolt gyalog. A kánikulai melegben egy óra múlva került vissza, s ezalatt csuron vízzé izzadt. Amikor felült a szekérré, akkor sült ki, hogy megint otthon hagyta azt a bizonyos tárgyat, amiért haza ment volt.

Az olyasmi még éppen mindennapi eset volt, hogy amikor az üzletből hazakerült, a saját ajtaja előtt levette a kalapját és bekopogtatott. Ha senki sem mondotta, hogy „szabad”, Glück úr megcsóválta a fejét, és indult kifelé. Úgy fogta el többnyire valamelyik gyereke az utcaajtóban, hogy ne szaladgáljon már sehova, mert elhül a leves.

Ily körülmények közt a jó ember maga is belátta, hogy nem lehet sok reménye arra, hogy valaha milliomos legyen; de csak annál görcsösebben ragaszkodott a fátumba vetett bizalmához.

Mínthogy pedig a fátum sehogyse mutatott nagy hajlandóságot, hogy sürgősen kirántsa a zavarok közül; a tizenkétszeres családapa abban állapodott meg önmagával, hogy kényyszeríteni fogja a szerencsét.

Attól fogva, hogy ez az elhatározás megérett benne, folyvást rakta a kis lutrit (abban az időben még volt kis lutri), és vásárolta a sorsjegyeket. Szentül meg volt győződve róla, hogy előbb-utóbb okvetetlenül kijönnek a számai, vagy eltalálja az igazi sorsjegyet.

Ha csak ennyiben állana a dolog, alig lett volna érdemes sok szót vesztegetni rá, mert hisz ilyen szerencsevadászszal tele van a világ s ha egyet ösmer közülök az ember, jóformán ösmeri valamennyit. De Glück úr kivétel. Őt még a lutriban is üldözte a fátum. Az Isten különös csudája az, hogy mindig ott ténfergett a nyerő számok mellett. Egyszer secoternóra megtette a 4, 52, 83 számokat és kijött 3, 51, 82, tehát mindenik szám csak egygyel volt kevesebb, mint az övé.

Egy hétig tördelte utána a kezét s ha valaki csak egy szót is szólt hozzá, már annak elmondta a baját, hogy hogy járt.

De hát jó az Isten és egyszer megsegíti azokat, akik benne bíznak. Glück úr bízott. Megcsontosodott benne a hit, hogy ő rá még valami nagy meglepetés vár az életben, s reggel azzal kelt, este azzal feküdt, hogy körülnézett: nem veszi-e észre a meglepetést?

Időközben utánajárt a „gseft”-nek is, de vezérlő gondolata mégis csak a főnyeremény volt. A minap végre bebizonyult rajta, hogy az erős akaratnál nincs drágább kincse az embernek. Azzal még a sorsot is rabbá lehet tenni.

Glück úr ugyanis szakadatlanul azzal foglalkozott, hogy megálmodja a nyerő sorsjegy számát. A multkor végre eféle álmodást látott. A kék égboltozatra ki volt szögezve egy fehér lap, amelyen vörös betűkkel vala felírva a keresett szám. Glück úr kétségbe esett álmában, hogy mások is megláthatják az égi intést, mínthogy az áruló fehér lap sokáig nem tűnt el.

Egyszerre úgy tetszett neki, mintha az „Úr” a nevében szólítaná. Amikor már huszadszor hallotta a mennyei hangot, amely egyre kiabálta: „Glück... Glück!” - végre megunt a dolgot és felébredt. Ekkor kiderült, hogy a felesége kiabál rá az ablakon át, hogy keljen már fel, mert várják odakint a gyapjúszállító fuvarosok.

Senkinek sem szólt, hamar elvégezte a dolgát, azután nyakába kapta a várost és elindult keresni a vörös számokkal jelzett sorsjegyet.

Eleinte győzte a türelme gyalog is. Bekukkant mindenhova, bankházba, dohányos boltba.

Hogy feltűnést ne keltsen, vett egy szivart, vagy kérdezősködött valami közönyös dologról. Közben módját ejtette, hogy szóba hozza a holnapi húzást s megkérdezze: nincs-e ott véletlenül ez meg ez a sorsjegy. Három-négy számot is mondott, hogy ha a bankár vagy a boltos gyanakodnék is, ne tudjon eligazodni.

Sokáig kereste így a kincset érő papiroost, hiába. Mindig jobban fogyott a türelme; a sok futásban kezdett kifáradni; célszerűnek találta, hogy bérkocsiba üljön s úgy járja végig a kiszemelt pontokat. Annyira kimerült huza-vonós taktikája által, s oly sok időt pazarolt, hogy ezzel a módszerrel nem készült volna el egy hét alatt sem. Mindig kurtábban bánt el az egyes üzletekkel; utoljára már csak a kocsiból rivallt a boltosra, hogy adja ki neki ezt meg ezt a bizonyos számú sorsjegyet. De bizony nem volt az sehol sem.

A fátum, úgy látszott, megint jelentkezik. Íme, most itt volna a felséges alkalom, csak azon múlik minden, hogy megkerüljön a sorsjegy. Hova-tovább múlt az idő, annál lázasabban kergette, hajszolta a kocsisát, az pedig egyszer megharagudott és ráfogta, hogy a lovának baja esett, nem mehet tovább. Glück úr kénytelen volt valahol Ó-Budán kiszállani és gyalog robogni járatlan utain.

Ez volt a szerencséje. Mert amint egy hitvány kis trafik mellett elmegy, az ablakkirakatban egyszerre megpillant egy sorsjegyet. Megnézi, hát ez volt az, amelyikért oly régóta vágatott.

Glück úr remegni kezdett.

Idő kellett, amíg összeszedte magát. Előkereste a tárcáját, kivett belőle annyit, amennyi a sorsjegy ára volt, s lábát rátette az első lépcsőre.

Tíz perc múlva a legboldogabb mosolygással jött ki a boltból, karonfogva egy barátját, akivel odabent véletlenül találkozott.

A derék emberek régóta nem látták egymást s nagyon sok volt a szívökön, amit mind illet elmondani. Bementek hát egy kis borocskára valami korcsmába. Glück úr szinte áradozott az elragadtatástól, s minthogy a zsebében érezte az ezreket érő sorsjegyet; bőkezűen és nagylelkűen vállalta magára a fizetést. A jóbarátot ez arra ösztönözte, hogy ne vonja meg magától az élet apró örömeit. Vidámak voltak, annyira, hogy Glück úr otthon, először életében, bár ekkor is minden utógondolat nélkül, a szolgálóját találta megölelni a felesége helyett.

Hanem azért a sorsjegyről nem szólt egy szót sem. A ravasz üzleti érzék még berúgott állapotban is uralkodó része volt lelkének, s nem engedte, hogy tapintatlanságot kövessen el. Mi szükség azt az egész világ orrára kötni, hogy a „haupttreffer” már annyi, mint bizonyos? Hisz akkor, mire fölvenné a temérdek pénzt, már kölcsön is kérik. Jó helyen van az a sorsjegy a bugyellárisban, hadd maradjon csak ott holnapig.

Másnap reggel Glück úr lázasan kap az újság után s kereste benne a nyerőszámot. Szent Isten!... A sorsjegyet csakugyan kihúzták! Megvan a „haupttreffer”. Vége a szegénységnek!... Most már következik a mód, az uraság!...

Glück úr ezúttal nem téveszti el a dolgot s azt a nőt csókolja meg barbár örömeiben, akinek erre a kitüntetésre az egész világon egyedül van joga. Fölfedezi neki a nagy titkot. Együtt örülnek a csudás szerencsének. Az öröm még növekszik, amikor a szende nő egy másik titkot súg meg Glück úrnak. Hála Istennek, éppen jókor jött a főnyeremény. Íme, a hetedik meg a tizenharmadik gyerek mégis szerencsét hoz. - A hetedik ugyan némileg visszaélt a beléje helyezett bizalommal; de itt lesz most a tizenharmadik!... örökké éljen!...

Ilyen beszélgetésekkel telt el egy kis idő, amikor végre összeszedte magát a házaspár és teljes díszben beállított egy ösmerős bankárhoz, hogy értesítse az esetről és leszámítoztassa a

tenger pénzt. Glück úr ugyan kész lett volna várni, amíg a kitűzött fizetési határidő eljön, mert mint üzletember, sajnálta a províziót, amit megtakaríthatna; hanem a felesége lázban égett s inkább valamivel kevesebb pénzt akart, de mindjárt.

A bankár szerencsét kívánt nekik, s mialatt pénztárnokát utasította, hogy nyissa ki a kasszát, kérte Glück úrtól a sorsjegyet.

Glück úr a zsebébe nyúl, kiveszi a tárcáját, belenéz. Néz egy darabig, aztán elkezd turkálni a bugyellárisban, először lassan, azután egyre mohóbban. A sorsjegy sehol sem volt.

Glück úr sápadt és pirult; végigkutatta minden zsebét. Hű neje aggódva várta, hogy mikor kerül meg a nagyértékű okmány. De biz az végképp eltűnt. Glück úr végre is szégyennel és kétségbeesve távozott. Az üzletben azt hitték, hogy bolond és fejcsóválva szánakoztak rajta. Neje fakgatta, hogy ha vette, hát hol vette azt a sorsjegyet? Glück úr megmondta. Az asszony kocsit keresett; beleültek, áthajtottak a kérdéses dohányos-boltba, ott azután kiderült a valóság.

Óh, te szegény, te boldogtalan, te szórakozott Glück úr, akivel olyan nagyon csúfságba járt a sors!

Igaz, hogy tegnap bement abba a boltba, de ott rögtön a nyakába borult a régi barátja, s amíg Glück az első baráti csókok izgalmát átélte, azt hitte, hogy már az övé a sorsjegy, kifizette, eltette. Pedig mindezt *csak akarta* a jámbor.

Szemtanúk bizonyították, hogy nem vett ő ott semmit sem, úgy ment ki a barátjával, hogy azt sem mondta a boltosnak „befellegzett”.

A sorsjegyet pedig, - az ő sorsjegyét, - megvette egy fülbevalós kucséber, aki vitte haza a rengeteg vagyont, Stiriába.

Hát érdemes az embernek megálmodni a nyerő sorsjegy számát?!...

A regényes Gedeon

Vannak emberek, akik azt tartják magukról, hogy nem közönséges teremtések.

Ezek közé tartozott Gedeon is, aki meg volt győződve róla, hogy nagyon igazságtalan dolog történt vele, mert ahelyett, hogy valamely hegyormon, egy lovagvárban született volna s születésekor éljen-riadal és mozsárdörgés fogadta volna; egy nagyon egyszerű és csendes vidéki városban látta meg a napot először, s ez a városka éppen nem tartozott a regényesebb fekvésűek közé.

Hanem amit a sors e részben elhibázott, azért bőven kárpótolta Gedeont az ő erős fantáziája, amelylyel, a nélkül, hogy másoknak kárt okozott volna, sok örömet szerzett önmagának.

Főtörekvése abban nyilvánult, hogy köznapi dolgokat ne kövessen el, s ebben az igyekezetében fölötté segélyére volt a temérdek regény, amit életében elolvasott. A regényhősök az ő lelkében mindenkor élénk rokonszenvre találtak. Ezek gondolkodásmódja szerint rendezte be életét, aminek csakhamar az lett a következménye, hogy szomszédai különcként tartották.

Nagyon természetesen, miután némely napon magasszáru lovag-csizmában jelent meg, kalapja mellett hosszú tollakkal, és köpenyét, amelynek nem volt újja, festői módon tekerte maga köré. Más alkalommal bő nadrágot vett föl, amelynek alsó szárára szűk harisnyát húzott, és török fezzben sétált az utcákon föl s alá.

Mindez azért volt, hogy minél inkább hasonlítson ahhoz a regényhőshöz, akiről éppen akkor olvasott. Szerencsére, erről senki sem sejtett s nem tulajdonították nála másnak, mint oly ember időtöltésének, aki gond nélkül való élete unalmát mindenképpen el akarja üzni.

Gedeonnak ugyanis semmi dolga sem volt, ami őt komolyan elfoglalta volna. Meglehetős vagyont örökölt, amely az ő kezelése alatt csak negyedrészt jövedelmezett ugyan, de ez a negyedrészt két olyan Gedeonnak is elég lett volna. Abban a kis mezővárosban mire is költöttek volna az emberek? Annyi bizonyos, hogy Gedeon igényeit egy kölcsönkönyvtár tökéletesen kielégítette s egyedül az tette a lelkületét néha borongóssá, hogy annyira magában és önmagának élt.

Természetesen nőtlen volt. A regényhősök rendszeren nőtlenek s csak akkor házasodnak, ha erről az előkelő állásról le akarnak tenni. De Gedeon még nem látta az időt elérkezettnek, noha már katonafia is lehetett volna, ha annak idején meggondolja magát és megházasodik.

Pedig nem volt minden érzélgősség nélkül s talán ez volt részben oka, hogy a dolog annyira húzódtott. Nem talált tudniillik nőt, aki az igényeinek megfelelt volna. Valamennyit nagyon köznapiak látta; neki többnyire igen vaskosak és parasztosan pirosak voltak. Az egészség és életerő e pompás jelei őt elriasztották s iszonyodott a gondolattól, hogy jegyesének nevezzen valakit, aki bekötött fejjel s kezében főzőkanállal dirigálja a cselédeket.

De azért nem mondott le minden reményről. Egy titkos ábránd élt lelkében, amelyet épp úgy rejtegetett az egész világ elől, mint minden egyéb tettének okait. Oly ábránd volt ez, amely napról-napra jobban kidomborodott szellemalakjától s követelte, hogy megvalósíttassék.

Közvetlenül a szomszédságában egy özvegyasszony lakott. Valamint Gedeonnak csupán egy serdülő unokaöcscse képezte egész családját, úgy ennek az asszonynak sem volt senkije, egyetlen leánykáján kívül. És Gedeon, az ötvenéves, erre a leányra gondolt.

- Magamnak szántam, - szokta volt mondani, ha senki sem hallotta.

Még gyermek volt a leány, amikor Gedeon már úgy gondolt reá, mint jövőbelijére. Anyyira beleélte magát ebbe a gondolatba, hogy utóbb a gyermek nevelésére is befolyást óhajtott gyakorolni. Elvitte neki legkedvesebb olvasmányait, s tanácsokkal halmozta el, úgyannyira, hogy az özvegy anyában, önkénytelenül is, oly sejtelmek ébredtek, mintha Gedeon az ő leányának második apjává készülődne.

Titkos örömmel szemlélte ennél fogva a férfiú gondoskodását s napról-napra türelmetlenebbül várta, hogy végre nyilatkozzék, s ő, a kitünő nő, beleülhessen a szomszéd gazdaságba. Ez az óhajta még jóval fölülmulta a tulajdonos iránt táplált baráti érzelmét is.

Ezalatt pedig Gedeon terveket kovácsolt s ha egyedül volt, színpadias mozdulattal tette kezét szívére, ami annyit jelentett, hogy szerelme tárgyáról gondolkodik.

Csakugyan, a maga módja szerint szerelmes volt a leánykába, aki csak nem régen mult tizenhat éves; s miután Gedeon azt tartotta róla, hogy a nevelése be van fejezve, elhatározta, hogy saját éveit nem engedi tovább a fejére szaporodni a várakozásban.

Néhány álmatlan éj után csakugyan sikerült haditervét megállapítania.

Hogy a dolog ne történjék közönséges módon, meghittre volt szüksége, mint regénybeli kollégáinak.

Ez a körülmény nagy fejtörést okozott neki, mert senkit sem ösmert, akit ily célokra alkalmasnak tartott; de a véletlen fölfedeztette vele a Kolumbus tojását.

Egy este csendes töprengésében ült kertje egyik fűzfája alatt s a lombok sűrűjén átnézett a szomszédék kuriája felé, amikor a kerítés fölött egyszerre egy gubancos főt látott óvatosan kiemelkedni, amely nem kevésbé volt kerek és kifejezéstelen, mint a kék égen úszó holdvilág.

Az említett fő tulajdonosa nagy vigyázattal mászott át a Gedeon telkére és sunyítva loholt végig a ribizke-bokrok között a házig.

Az unokaöcscs volt.

Gedeonnak világosság támadt a fejében. Nem törődött vele, hogy az a „kölyök” valami tolvajságban járt ott, csak azt látta, hogy ügyes, mint a csík, és csudálkozott, hogy eddig nem gondolt rá.

Még aznap megírta a levelet és hajnalban fölzavarta öcscsét álmából, hogy rábízza.

A golyhó eleinte nem értette a dolgot és buta arcot vágott, úgyannyira, hogy Gedeon kénytelen volt őt beavatni. A kamasz, némi jutalom reményében, vigyorogva vette át a levelet és eltűnt.

Dél tájban már hozta a választ. Rettentő sok helyesírási hibával volt elmondva egy darab papiroson, hogy az imádott éppen nem idegenkedik Gedeontól s abbéli kívánságának, hogy a dolog a legnagyobb titokban tartassék, kész megfelelni. Ajánlatot benne egyúttal, hogy a levélhordó öcscs, aki önfeláldozással segíti elő a viszonyt, illő jutalom által serkentessék.

Gedeon elragadtatva szorította szívére a papirost, s tartalmát, - az utóbb említett jutalmi célzások kivételével, - közölte öcscsével. A jutalom még várhat, - gondolá.

Ettől kezdve az unokaöcscs jóvoltából naponta váltott levelet a szerelmes pár s e levelek hangja mind melegebb lett. Ennek kapcsán Gedeon, a személyes találkozás alkalmával, némi szabadságot is kezdett már magának megengedni, amiből majdnem neheztelés támadt.

A kibékülés azért csakhamar megtörtént. Az unokaöcscs járt itt is közben, mint minden dologban, ami Gedeont illette; sőt, miután a levelek rendszerint rövidek voltak, hosszú üzeneteket is hozott, amelyekben gyakran hivatkozott arra, hogy mily mértékben ajánlják őt magát a nagybácsi jutalmas kezébe.

Gedeon elhatározta lelkében, hogy szakít az eddigi magánnyal s csupán a regényes befejezés hiányzott még, hogy minden időkre boldog legyen.

Erre is megtalálta a legjobb módot.

- Szökni fogunk! - mondotta öcscsének diadalmasan és leült, hogy megírja levelét Dulcinéjának.

Mi természetesebb, minthogy a válasz ismét kedvező volt? Gedeon újjongva mutatta öcscsének az írást s egy nagyobb bankót nyomott a markába. Megbízásokkal látta el.

- Még ma! még ma! - kiabálta a regényes férfiú. Nem bírt többé vágyaival s miután megbeszélést, hogy „hol és mikor?” - sietve elváltak.

Az unokaöcscs elment, hogy az imádott nőt értesítse s hogy egyúttal félreeső utakon kikísérje a vasúti állomásra. Gedeon pedig rohant a borbélyhoz, hogy rokonszenves külsővel nézhessen a döntő pillanat elé, amelyben örökre sajátjának tekintheti majd a szerelmesét.

Ez a gondolat követelővé tette. Semmivel sem volt meglegedve s a szerencsétlen borbélyt nagy zavarba hozta. Azt akarta, hogy süsse föl a haját, holott kopasz volt, s amikor a borbély, egyéb hiányában, a bajuszát fente ki, nekitámadt, hogy ne csináljon belőle hőscincért.

Szóval keresztül ment a szerelmesek izgalmain, akik mindenáron tetszeni akarnak. Ezalatt szerencsésen el is telt az idő.

Miután kocsiról idejében nem gondoskodott, gyalog futott végig az utcákon s ezalatt folytonosan törölgette izzadt homlokát.

Meglehetősen kimerülve nyitott be a váróterembe, ahol azonnal egy nő borult keblére.

Gedeon az első pillanat hevében túlboldogan viszonzta a gyöngédséget, de már a másikon szorongó gyanakvással iparkodott lerázni magáról az alkalmatlan terhet.

A nő, aki egy nagy vörös kendőbe burkolva s félrecsúszott szalmavirágos kalappal a fején fojtogatta: szerelmi szavakat harsogott ugyan a fülébe, de ez a hang nem az imádottjéé, hanem annak édesanyjéé volt.

Gedeon kővé meredve hallgatott. Eleinte azt hitte, hogy számadásra vonják, s azon gondolkodott: mit tesznek ily esetekben a regényhősök? De a rémületének csak ezután következett el a teljessége.

Ez az asszony hozzájutott valahogy az ő utolsó leveléhez, - amely óvatosságból nem volt megcímezve, s önmagára vette a vallomásokat.

- Szökünk tehát, édes! - nyögdécsel a szerencsétlen Gedeon fülébe, mialatt erősen karjába kapaszkodott.

És Gedeon, aki egész életében rabja volt a lovagiasságnak, megadással hajtotta le fejét.

- A lovagias férfiú minden inkább lehet, mint gyöngédtelen, - sóhajtá, és kötelességének tartotta, hogy szintén megszorítsa a nyárspolgári kart, amely annyi ragaszkodással csimpszkodott beléje.

Hanem annyira még Gedeon sem ment, hogy ezt a szökést komolyan vegye.

Azt állította, hogy a pénztárcáját otthon felelte s azután szótlanul kísérte haza jegyesét, aki nem szűnt meg az egész úton karját szorongatni.

Otthon egy levélke várt rájuk; az unokaöcscs írta.

Más körülmények között a derék özvegy legalább is elájult volna e levél olvasására. Az volt megírva benne, hogy az úrfi szökik a kisasszonnyal. Most ellenben mosolyogva nyújtotta oda a firkát Gedeonnak, aki bámulva ismert az írásban arra a kézvonásra, amely a neki szóló szerelmes leveleket írta.

Azután eszébe jutott, hogy ily esetekben az anyát vigasztalni illik, s leendő feleségének kezet nyújtva mondotta:

- Ne búsuljon; ha a pénzemet elköltötték, bizonyosan vissza fognak jönni!

A borz-tanyán

Nagy alak volt az öreg Márton, az Isten nyugosztalja.

Nem annyira a testi figurájáról, mint inkább erkölcsi tulajdonságairól mérem a nagyságát. Mint afféle erdész-ember, aki életének nagyobb felét a sűrűségek közt való bujkálással töltötte: meglehetősen elszokott a szótól; mikor rákerült néha a sor, hogy beszélnie kellett, azt is csak úgy rövidesen tette, elharapva a szót, hagyva mindig egy kis gondolkodni valót annak, aki vallatóra fogta. De emellett maga a becsületes önzetlenség, aki ha egyszer megkedvelt valakit, a tűzbe ment volna érte. Ha pedig haragot tartott, azt is kimutatta szemtől-szembe: nem tudta ő, hogy mi az az alakoskodás.

Meg se lehet azt úgy hirtelenében mondani, hogy hány évet töltött a királyi erdészségben. Bizony minél többet töltött, annál nagyobb bizonyosságát adta, hogy édes keveset törődött a világ hiúságaival. Mert az csak olyan félreeső kis erdészség, ahová akkoriban olyan embert dugtak a tulajdonos grófok, akiről tudhatták, hogy nem epeszti a szívét magasra törekvés. Az öreg Márton bevette magát a kis erdészlakásba; eszébe se jutott, hogy elkérezzék onnan, megállt a méhei közt, nevelte magának a házi baromfit s ha mulatni akart, fogta a puskáját és becsatangolta az erdőt egyik vagy másik irányban.

No, az ilyen embernek elég nagy ünnepe, ha véletlenül kedves vendéget kap. Úgy történt pedig egyszer; kimentünk hozzá vagy hárman, mind olyanok, akik bátran megbácsizhattuk. A derék ember örült, ha fiataltságot látott maga körül. „Adózott” olyankor alkalom egy kis „tütü”-re is, amint a poharazást nevezte. Ez iránt pedig volt némi szerény hajlandósága (ugyan melyik erdésznek nincs?), de csak társaságban. Mikor maga volt, még a színét is utálta a bornak.

Amint leugráltunk a szekérről, összeparoláztunk az öreggel; agyba-főbe ölelt bennünket.

- Na, mit esznek, mit isznak? Mert van ám itt minden, tej, vaj, friss méz. Leüssek egypár csirkét?

- Dehogy üssön bátya, a miénknek több esze van, mert sülvé jött velünk, a magáéra meg várni kellene. Nézze csak!

Azzal kitergettük előtte az elemózsiás tarisznya tartalmát. Ott azután csakugyan minden volt, még bor is.

Láttuk az arcán, hogy mintha méltatlankodnék. Meg kellett vigasztalni.

- Ez pedig azért van így készen, mert most nincs pazarolni való idő. Rögtön visszük bátya be az erdőbe. Itt vannak a tacsók, mi csak azt szeretnők tudni, hogy hol a borz.

- Ahán! Hát úgy-e? borz kéne? hm...

Olyan szeretetreméltó kajánsággal pislogott hol egyikünkre, hol másikunkra. Abból már tudtuk, hogy a javunkat akarja. Egyéb nem is kellett.

- Hol a tacsók? - kérdezte azután.

Behoztunk őket. Hárman voltak. Biz azok nem igen kaptak volna kitüntetést valami kiállításon. Az egyik nagyon vén, a másik nagyon girhes, a harmadik korcs.

Márton megcsóválta a fejét.

- Megeszi ezeket a borz.

- Akkor legalább dicső halált halnak.

- Se baj, no. Uccu poronty! Nyiffantsd ide hamar Gavriliát!

A poronty a saját fia volt. Gavrilia meg az „udvari” kerülő, akinek a külső házkörnyék rendbentartása is föladatai közé tartozott.

Gavrilia tüneményszerű gyorsasággal került elő. Zömök, apró oláh emberke volt, testi arányainál csak a szóbősége lehetett kisebb. Az örökös magányban majdnem elfelejtett már beszélni.

- Pintye itthon? - kérdezte tőle Márton.

- Ühüm!

- Kösse kend corkára, oszt' hozza ide.

Míg Gavrilia odajárt, Márton megmagyarázta, hogy Pintye a mi reménységünk összes horgonya. Egy agyonverni való rossz dög ugyan, amelyik mindig kóborol, de ha pihent állapotban fogja be az ember vadászatra, akkor sokat ér, mert bátor és tapasztalt.

Pintye csakugyan jobb formájú is volt akármelyiknél a mi három „patkányfogónk” közül. Az öreg Márton elcsúfolta őket, még azt a tisztességet sem hagyta rajtuk, hogy dakszlik maradjanak.

Mindegy, a földolog a siker. Ennek pedig megvolt a reménysége. Félóra múlva bent robogtunk két könnyű homoki szekéren az erdőben, pompás árnyékos sűrűségek közt. Egy-egy szekérré két úr, meg két kutya jutott. Én összekerültem Mártonnal. A mi kocsisunk Gavrilia volt, aki odaültette Pintyét maga mellé, azután a nyaklancát átkötötte a saját derekán, hogy a bolond kutya meg ne szökjék tőle.

A korcsnak helyet csináltunk az ülés alatt, de még így is folyvást morgott egymásra a két dög, míg Gavrilia Pintyét egészen az ölébe nem vette.

Akkor kinyitottuk a butykost. Tudniillik a tarisznyát idejében átcsempésztem a magunk szekérére. Másik két cimborám, aki utánunk kocogott, jóízűeket nyelhetett hozzá, mikor mi az öreggel kínálgattuk egymást.

De semmi jó sem tart örök ideig. Egy félóra se telt s már a helyszínén voltunk.

Gyönyörű szép szálas erdő, amelynek az alján csere terült; meglehetősen félreeső, aránylag eléggé vad hely. A szekerek megálltak egy kis tisztáson, az egyik kocsis ott maradt a lovakat őrizni, Gavrilia hozta a kutyákat, elszántan vetvén magát közbe, amikor összemarakodtak.

Márton szó nélkül vezetett. Ez már az ő csendességhez szokott lelkének a birodalma volt. Itt jobban esett neki a némaság, mint a hang.

- Helyben vagyunk, - mondja egyszerre és lábához ereszti a puskáját.

Előttünk csendes erdő rész terült, a bozót közt egy pár szajkó sivakolt, egy dombszerű emelkedés tövével jókora lyuk látszott a homokos földben. Az volt a borzlyuk.

- Nosza Gavrilia, ide Pintyét, lássuk előbb, mit tud a többi.

Márton lefülelte a maga kutyáját, a kerülő eleresztette a mieinket. A görhes mindjárt lefeküdt a napra, a vén beszagolt a lyukon, azután dohogva a lába közé csapta a farkát s visszavonult, csak a korcsnak volt annyi embersége, hogy lemerészkedett az orkusba.

Csakhamar meg is szólalt kuvaszos hangja, de úgy látszik, nem vette komolyan a dolgot, mert hamar beleunt s újra kimászott a napvilágra.

Pintyével már alig bírta Márton. Mikor a korcs feltolta homokos pofáját a föld alól, azt mondja halkán az öreg: „no fiúk, most ide kell nézni.” Azzal levette a corkát a kutyája nyakáról.

Amint az Isten tudnia engedte, úgy rohant nyomban a kifordított talpu borz-eb le a lyukba. Két másodperc múlva azután hallottuk a sivalkodását, szinte csengett az a mi füleinkben, mint egy tucat ezüst csöngetyü. Amint a többi mamlasz a bátor riadót meghallotta, utána ő is, be a lyukba, elől a korcs, utána meggondoltan, de elszántan a vén; csak a girhes elégedett meg azzal, hogy megállott a lyuk szájánál s onnan tutult le a kollegáihoz. Nem pincelevegő kell az ő tüdejének, gondolta magában, hanem Abbázia. Úgyis jó, legalább elállja ezt a nyílást.

Odalent csak egyre szólt a koncert. Csahi! Csahi! nyif! nyaf! A borz tehát bent van és szorul a kutyák előtt. Most várni kell egy kicsit. Mindaddig, amíg a borz annyira nem hátrál, hogy valamelyik kamrájába szorúl, amelyikből nincs kijárása. Akkor odagyűlik mögéje a kutya-sereg és végképp elzárja az útját. A földalatt levő vár többi kijáróját már elálltuk.

Gavrilia egyre csapkodta magát a földhöz, lenyomta a fülét a homokra, hogy jobban hallja, hol szorít a tacsók. Csak a Pintye hangjával törődött. Ahán, most arrább jutottak... most lejjebb szállottak... most... most egy helyben vannak, mindig egy helyben!... A borz meg van fogva, itt az ideje, munkára!...

Azzal előrántott a subája alól egy csákánykapát meg egy ásót s két lépéssel túl azon a helyen, ahonnan legjobban hallatszott a tacsók nyafogása, mohó igyekezettel kezdte széthányi a homokos talajt.

- Na most egy kicsit pihenjünk, fiúk, - szólt az öreg Márton. - Legalább egy órai időnk van. A homok-réteg vékony, azután kemény föld jön, Gavrilia megizzad, amíg beszámol nekünk a borz bőrével.

- Ojjé, - sóhajtott kedvetlenül az egyik tapasztalatlan Nimród, - hát a puskára nem is lesz szükségünk?

- Ki mondta? Az még nem bizonyos; hanem mi a borzot akasztani szoktuk.

- Hát az hogy esik, bátya?

- Majd megmutatja Gavrilia. Ha leér a borzig, hurkot vet a nyakába, úgy húzza ki.

Körüljárattuk a butykost, egyszer csak elkezd Gavrilia káromkodni. Ugyancsak emlegeti a Domnye Zeu-t.

- Hát kendet mi leli?

- Jaj, hogy ne lelne! Mikor arrább vágta magát a fene borz.

Tudniillik szokása az a borznak, hogy az üldöző kutyák előtt valóságos új utakat rögtönöz a föld alatt s addig vájja magát előre, míg nagyon ki nem fárad. Gavrilia is azt vette észre a kutyák csaholásából, hogy azok már túl vannak azon a ponton, ahol ő dagasztotta a földet.

- Isten neki, igyék kend egy korty pálinkát, oszt fogjon hozzá újra, mi majd segítünk, hogy el ne késsék.

Most maga Márton választotta meg a pontot, ahol megkezdtük az ásást.

Vandál munka volt az, de élvezetes. Ingújjra vetkezve, ott a pompás, hűs, illatos erdőben; csupa homok a kezünk, a ruhánk, az arcunk.

Felváltva, hol egyikünk, hol a másikunk állt be segédnek Gavrilia mellé. Most alkalmasint jó helyen kereskedtünk. A csaholás egyre közelebből hangzott a föld alól; a gödör a kis Gavriliát már egészen elnyelte.

Azt mondja neki Márton: - Biztassa csak kend egy kicsit a kutyát.

Erre Gavriilia lehasalt a gödör fenekére s úgy kiabált át a föld-falon Pintyéhez szerelmes szavakat, szerelmes hangon.

Arravaló ez, hogy a kutya érezze, hogy odafent is folyik a munka s ne veszítse a kedvét, ha egy kissé soká tart, míg leér az ásó a borzhoz.

Mikor a kerülő javában üvöltöz a kutyának, int nekünk Márton, hogy menjünk csak a gödör széléhez. „Most láttok megint valami furcsát!...”

Felvesz egy emberfej nagyságu agyagdarabot s azt gyengéden ráejti a Gavriilia háta közepére. De már akkor nem is üvöltés, hanem igazi bömbölés volt az, amiben a nyomorult ember odalent tetszelgett magának. Pár pillanat múlva halálsápadtan mászott ki a lyukból, alig bírtuk rávenni, hogy csak folytassa a robotot tovább is.

Ennek a nagy meghatottságnak pedig az a magyarázata, hogy egyszer borzolás közben csakugyan rászakadt Gavriiliára egy egész domb. Alig bírták kihúzni alóla. Most ez a gyöngéd „célzás” a Márton kezéből, fölébresztette benne az emlékezést.

Újult erővel és kedvvel folyt a multság még egy darabig, ástunk és kapáltunk, mintha kincset kerestünk volna. Az öreg Márton örömkönnyekeket sírt, látván lelkesedésünket. Ilyen fiúkkal boldogság vadászni, mondogatta és leöblítette örömét egy-egy korty bakatorral.

De Gavriilia, aki ezen a napon arra volt kárhozzátva, hogy folyvást életéért remegjen, megint fölördített. Leszakadt vele a vékony réteg, amely a borzlyuktól még elválasztotta. Az öreg Márton rögtön megértette a dolgot. - Csülökre fiúk! puskát ide! - kiáltotta, maga pedig futott a gödörhöz. Lenyújtotta az ásó nyelét a kerülőnek, az görcsösen belékapaszkodott s hopp, egy rántással kint volt a bajból.

- Nem harapott meg? - kérdezte Márton nevetve.

- Még nem, de majdnem; - volt a megrökönyödött felelet.

Csakugyan ott látszott egy eleven szürke tömeg, a gödör fenekén; amint hirtelen megfordult maga körül, kivillant fehér-fekete csíkos pofája. Gavriiliát egy másik alkalommal ugyanily körülmények között jól megharapta volt egy borz. Onnan az illő óvatosság.

A borz most már maga is belátta, hogy a kezünk között van s politikát változtatott. Nekiugrott a gödör falának, hogy majd futással menekül. Szerencsétlenségére a gödör mélyebb és merevedebb volt, semhogy célt érhetett volna. Így hát fölösleges volt puskaport pazarolni rá.

Lőni különben is bajos volt már, mert Pintye előtolta a gödör alján homokos pofáját. A borz így ki volt szorítva a napvilágra, ahol sokkal gyávább, mint a föld alatt. Most következett a Gavriilia bosszúja. Lecsavart a derekáról egy kisújjvastagságu háromöles kötelet, hurkot vetett a végére s a gödör szélére fekvő, óvatosan a borz nyakára húzta. Akkor egyszerre hajrá: húzzad! fogd meg! ne bocsásd!... - A borz hörögve evickélt a levegőben. Pintye vadul sivalkodott a gödör fenekén, a görhes meg ott jajgatott mellettünk, s örült az életnek.

A borz kint volt a gyepen. Márton egyet csapott a fejére az ásóval; gyakorlott ütés volt az, nem kellett több belőle a nyomorult párának. Így aztán egyetlen hiábavaló lyuk sem esett a bőrén.

A húsát Gavriilia foglalta le. Azt mondotta, hogy ő szereti.

Mire lement a nap, elfogyott előlünk megint az erdő, nyelhetjük újra a városi port és irigyelhetjük a jó öreg Mártont, aki olyankor javában hallgatta a lombok lakosainak esti dalát...

A fácáncsempész

A gyorsvonat teljes igyekezettel zakatolt Budapest felé. A kocsik meglehetősen tömve voltak. Egy elsőosztályú kocsiszakaszban nagyon víg társaság anekdotázott. Vadászok voltak ott, akik egymást licitálták túl a nagyotmondásban.

A kocsi folyosóján jókora szállítmány mindenféle vad hevert, a vadászat sikerének a bizonyítékául.

Gazsi bácsinak nem valami jó napja lehetett, komoran szívta a szivarját s hallgatagon túrte, hogy a társai évődjenek vele. A gonosz csontok nem tudtak betelni egy elhibázott fácán emlegetésével, amely ott kelt föl a Gazsi lába előtt a répa közül és a Pieper-Diána üdvözlő dörgése között evezett tovább nagy vígan.

- Hagyjátok el, - szólott közbe az ügyész úr hangos hahotával, - legalább nem kell neki fogyasztási adót fizetni érte. Bezzeg majd megnyúzza a finánc a híres Nimródokat, akik tele tarisznyával dicsekszenek.

Ez bizony komoly ijesztés volt. A vadászok kaptak az alkalmon s jól megszapulták a mélyen tisztelt pénzügyi kapacitásokat, akik az ilyen bolond adókat kitalálják.

De igazán bolond adó is az. Látszik, hogy olyan emberek ütötték nyélbe, akik hallottak ugyan valamit harangozni, de maguk sohasem húzták a harang kötelét. Mert különben lehetetlen, hogy vadászember létükre úgy adóztatták volna meg a vadgalambot, mint a foglyot. Horrendum dictu!... Egyik is, másik is tizenhárom krajcárokért jut át a vámrubikonon, pedig a vadgalamb hitványság, semmi, nem is úriasztalra való; az ember lövi, mert lőni mulatságos, gyors lévén és szívós. De úri vadász a cselédjének adja a pecsenyét. A fogoly ellenben a legelső pecsenye, finom delicia, minden ingyencnek az ínyét csiklandozza, igazi érték tehát. És a finánc egy kategóriába teszi vele a vadgalambot. Mintha a kavicsot gyémántnak nézhetné valaki! Aztán ott van a fűrj, annak a vámja csak egy és fél krajcár, pedig még nagyobb finomság, mint a fogoly. Három jó hízott fűrjecske bizony van is annyi, mint egy kinőtt fogoly s a háromnak a vámja összesen még felényi sincs, mint egy fogolyé. Hol van itt az arány? Egy mocsári szalonka vámja tizenhárom krajcár, pedig a mocsári szalonka nem ritkaság, mint az erdei szalonka és testre nézve csak akkora, mint egy fűrj.

Egyszóval, a derék fináncnak fogalma sincs arról, hogy hogyan kellett volna az arányt megállapítani, hisz ő nem természettudós.

Ki nem fogytak a vadászok a zúgolódásból, s végre az sült ki, hogy ha valaki nem röstel fináncolatlan dohányt pipálni, hát akkor abban sincs ám semmi, ha mások meg a fináncolt fácántól irtóznak.

De mikor olyan rizikóval jár a csempészet!

A fináncnak árgus szeme van s csak odaszagol egy pakktáskához, már kiérzi belőle a rejtegetett vadat.

Az egyik fiatal cimbora elszólta magát:

- No, már pedig engem el nem fogna a finánc, ha én csempészni akarnék! Négy kakast is bevinnék, így la, a szűröm alatt, hogy nem is sejtené egy finánc sem.

- Már azt szeretnék látni!... De már azt megnézzük!... Fogadjunk, hogy nem mered megkockáztatni? Fogadjunk, hogy rajtavesztesz? - zúdult feléje a sok ijesztés.

- Nohát fogadjunk, nem bánom. Tíz üveg pezsgője folyják a vesztesnek.

Mindjárt akadt, aki tartotta. Az ügyész belecsapott a fiatalember tenyerébe.

- Hej, Józsi, Józsi! megbánod, - huhogott Gazsi bácsi, mint egy halálmadár. - Csúffá leszel, ha megcsíp a finánc.

Már hiába volt a rémítés, mert állott a fogadás. S hogy idő se legyen a gondolkodásra, éppen az utolsóelőtti állomásról indult tovább a vonat, már nem lehetett sokat tétovázni.

Józsi hirtelenében főpróbát tartott a csempészetből, magára kapta a szűrét s négy kakasfácánt, kettesével összekötve, ráakasztott a derekára. Azután jobbra fordult, balra fordult, s fogadta a cimborái gratulációját bűvészkedéséhez.

Csakugyan, elég jól eltüntette a fácánokat.

Alighogy készen volt, már berobogott a vonat a végső állomásra. Hordárok rohantak be a kocsikba, fölkapkodták a vadászok holmiját s vitték kifelé. Egyik a Józsi puskáját s bőröndjét ragadta meg s rohant vele. Most már igazán nem volt mit tenni, menni kellett a hordár után.

Hogy el ne veszítse szem elől, lihegve sietett utána. Hosszu szűrét összefogta elől, hogy belé ne botolják.

- Ember! - szólott hozzá hirtelen Gazsi bácsi, aki mellette ment, - véged van, szétnyílt hátul a szűrőd s a fácánfark mind a földet söpri. Olyan vagy, mint egy páva.

Józsi elsápadt.

Erre nem gondolt. Amily bátran indult a kalandnak, oly holtra rémulten állott meg egyszerre.

Csak most jutott tudtára, hogy mi vár rá, hogyha fölfedezik. Az, hogy ki tudja, hányszorosan kell majd a fogyasztási adót leszúrnia, még csak baj se lenne; de mily látványosság lesz az, ha a fifikus finánc kárörvendő arccal libbenti föl a szűrét s ő ország-világ csudájára ott fog állani azzal a furcsa fácán-dekorációval.

Az egész utazóközönség köréje fog gyűlni, harsogó kacaj kíséri; a barátai megtagadják, elszökdösnek mellőle s azután majd örökösen csúfságba járnak vele. Bele kell ebbe bolondulni.

Mindez egy másodperc alatt villant meg agyában.

De már későn volt, nem vonulhatott vissza.

Ha most odaáll a finánc elé s töredelmes vallomást teszen a fácánokról, akkor is kisül a turpisság s hozzá még gyáván szenvedni a vereséget.

Ment hát sápadtan és gépiesen előre.

Fél kezével görcsösen kapaszkodott Gazsi bácsiba, aki részvételt támogatta.

Úgy rémlett neki, hogy a fácánkakasok mind a négyen egyszerre kezdik csipkedni, csiklandozni s mintha mindegyik éppen most akarna leszakadni a derekáról, hogy egyszerre csak kipottyanjon a szüre alól.

Ájulás környékezte. Bizonyos, hogy ha egy finánc véletlenül megszólítja, a nagy, erős ember menten összeroskad.

Támolyogva vonszolta magát odább és úgy kimeresztette a szemét félelmében, mint aki kísértetet lát.

Egyszer csak azt érezte, hogy valaki nagyot lódít rajta s ő bent van egy bérkocsiban.

Abban a percben kitört rajta a hideg-meleg. Fázott és mégis izzadt. A szája kiszáradt. Hangot nem tudott adni. Otthon rögtön langyos fürdőt vett, forró teát ivott, azután lefeküdt s tizenkét óra hosszat halálos, nehéz álmodt.

Jó, hogy meg nem őszült.

Másnap prezentálták neki a barátai négy fácán fogyasztási adójának a nyugtatványát, amit egyikük hirtelenében sietett kifizetni, hogy baj ne legyen a tréfából, ha a vállalkozó embert meg találják csípni a fináncok.

De Józsi, aki erről az óvatossági rendszabályról előre nem értesült: égre-földre esküszik, hogy életének legszörnyűbb pillanatai azok voltak, amikor a négy fácánkakast becsempészte a budapesti vámon.

A vén törvényszegő

Bakar bácsi a legtisztességesebb, legderekabb ember a világon, de van egy gyöngéje (kinek is ne volna?), ami miatt igen sok kellemetlenség érte már életében.

Gyöngéjét féligmeddig rögeszmének lehetne nevezni. Abban a véleményben nyilvánul az, hogy a vadásztörvény elejétől végig nem egyéb, mint égbekiáltó méltatlanság, ami sok előnyt ad a gazdag embernek a szegény ember rovására, a nélkül, hogy főfeladatát, a hasznos vad szaporodásának a biztosítását, csak meg is közelítené.

Ebből a vélekedésből már körülbelül ki lehet találni, hogyan viselkedik Bakar bácsi a vadásztörvénnyel szemben. Ahogyan ő azzal a (szerinte) haszontalan törvénnyel elbánik, az némelyek szerint gyöngeség; de vannak szigorúbb uriemberek is, akik már inkorrektnek hajlandók ezt a bánásmódot nyilvánítani.

Bakar bácsi például a fejébe vette, hogy ő föltétlenül meglövi a maga első nyulát minden évben augusztus 15-ike - előtt. Pedig nem valami nagyon rajong a nyulpecsenyéért: azt meg éppenséggel jól tudja, hogy augusztus közepén erről még tilos a nyul; - hisz ahány nőstény, az mind pocakos akkor. Hanem, úgymond, meg kell azt mutatni, hogy nem respektál az ember ilyen haszontalan törvényt. Mert vajjon lehet-e vadászésszel helyesnek elfogadni a nyulra az augusztus 15-ikét? Épp oly kevéssé, mint az augusztus elsejét. Augusztusban még java szaporodása van a nyulnak; sőt ha jó volt a tavasz, akkorra már a márciusi süldő is szaporít. A legtöbb kárt tehát éppen augusztus folyamán lehet tenni a nyulállományban, annál inkább, mert az augusztusi hőségben az ember majd hogy rá nem lép a gaz közt heverő hűtöző pocakos nyulra; azt, ha kiugrik, még elhibázni is nehéz. Aztán meg az augusztus második felében, meg a szeptember első felében született nyulfiak még éppen elég jókor jönnek a világra, hogy nyugodtan várhassák a telet, mert a mikorra az első hó leesik, ezek a késői ivadékok is eléggé fölcseperedtek már. Halálos vétek tehát megfosztani az állományt az utolsó jó, hasznavehető szaporulattól. Ellenben az októberi szaporulatért már nem nagy kár, ha az anyjában vész is. Az már úgyis a ragadozóké, a rókáké, a vándorhéjjáké, sólymoké s ha korán jön a tél, ha november közepén hó esik, s jól fagy, akkor ez a gyámoltalan fiatal nép úgyis pusztul.

Ezt kellett volna tudniok azoknak, akik a vadásztörvényt megcsinálták. Hajh, de amikor azok az urak eleven vadat sosem láttak... (Ezt Bakar bácsi mondja, nem én.)

Ezért aztán tele van Bakar bácsi sötét vágyával a boszúállásnak s könnyebb a lelkének, ha kijátszhatja a „haszontalan” törvényt, így duplázván rá az amúgy is rossz dologra, amiért dicséret persze nem érheti.

A múlt esztendőben is kiment augusztus elsején a b-i határba, ahol állítólag éppen annyi a fogoly, ahány puskásember lakik a faluban.

Kiment - mondom - de nem vadászni. Ó, a világért sem. Ő tudniillik a foglyot nem tartja igazi vadász-ésszel fölszabadíthatónak augusztus elsejére. Ritka esztendő az, amikor a fogoly-csapatok augusztus elsejére már oly kifejtettek, hogy az esetleg árván maradt fiókokat nem kell félteni a teljes elzüléstől. Már pedig az tapasztalt dolog, hogy ahány kocapuskás, az mind belelő a legfejletlenebb csapatba is, sőt meglövi a szegény vén fogolytyúkot, amint sikogó csirregéssel röppen föl előtte, meg újra le-leszálldos, alig emelkedvén pár arasznyira a gázos fölé. Pedig ez biztos jel arra, hogy a kis csirkék ott futnak vagy lapulnak valahol s épp azért riadozik az öreg, hogy elvonja a kis tehetetlenekről a figyelmet. Ha aztán a véneket ellövi a

szeles vadász, akkor a fióksereg vezető hiján tönkremegy. Egy pár fogolyért fölládoz a vandál kocapuskás tizenkét-tizenöt foglyocskát, esetleg többet is.

Tehát Bakar bácsi nem vadászni ment ki, hanem csak azért, hogy színről-színre lássa, hogyan garázdálkodnak odakint a barbárok, akiket már rászabadított a szegény, éretlen vadra a - törvény.

Hajh, hogy mondja ő ki ezt a szót: törvény!

A hűtlenül elhagyott férj ejtheti ki ily formán csapodár felesége nevét.

Ment a vadászók után, (akiket így nevezett, csak vadászóknak, nem pedig vadászoknak) és szörnyen nyugtalanította őket a közelségével, mert ösmerték már s tudták, hogy minden gondolatával szidja a kocapuskásokat.

Bérlőtag lévén, nem tilthatták el, hát csak hagyták az öreg különcködőt s igyekeztek minél távolabb esni tőle.

Egyszer csak, egy bozótban, nagyot pukkan az öreg úr puskája. A vadászok hátra nézegetnek, de nem veszik észre, hogy valamit lőtt volna az öreg, pedig nem igen szokott puffre lövöldözni.

Kiki ment tovább; csak N. pénzügyi fogalmazó vált ki a társaságból, akit jobban bántott a kíváncsiság, meg aztán régen fenekedett már, hogy majd tetten éri ő egyszer a vén törvényt-szegőt, aki a törvény hű követőit lépten-nyomon szidja.

Oda oldalgott abba a bozótba, de már nem találta ott az öreg Bakart. Ellenben talált a tüskés fű közt egy csomó friss nyulszórt. A fű is véres volt azon a tájon.

A fogalmazó úr lázongott: „Szörnyűség, igazán ez már csakugyan sok. Még öneki jár a szája s ime ő az, aki nyulat lő ilyenkor.”

Kereste tekintetével a bűnöst, de az már messze járt. A falu irányában tünt föl csöndesen haladó alakja.

„Most vagy soha” - gondolta a pénzügyi fogalmazó s vágatva igyekezett az öreg úr után. Most elcsípi, tetten éri.

Bakar bácsit tán bántotta a rossz lelkiismeret, mert hátra nézegetett. Amint észrevette, hogy lohol utána valaki, ő is szorítani kezdte a „csikókat”. (A saját két lábszárát nevezte így.)

Nagy előnye volt. Legalább is ezer lépésnyire lépdelt a fogalmazó előtt, aki alig bírta követni, gyakorlatlan gyalogló lévén. A távolság ennél fogva nem apadt köztök, sőt inkább növekedett. De a fogalmazó csak annál dühösebb lett. Most már csak azért is, most már addig, ha kell, amíg leszakad a lába. Ha előbb nem, a korcsmánál bizonyosan utóléri a szigorú törvényt-szegőt.

Amikor a fogalmazó úr a korcsmába belépett, Bakar bácsi már a második félliter borocskát itta.

Nyugodtan ült a fenyőfa-asztal mellett; fölötte egy szegen lógott a tarisznyája. Egyik oldalon két nyulláb kandikált ki belőle. A fogalmazó ezt rögtön megpillantá s így szólott magában: „no, vén kujon, most végre megcsíptelek!”

Mielőtt teljes diadalát élvezné, kínozni akarta az öreget, aki mintha megdöbbsent volna a láttára. Leült szemközt Bakarral s elkezdte fixirozni.

Bakar csak egyre kapkodta a fejét, mintha röstelne valamit. Utóljára is megszólalt:

„Mit néz rajtam az úr? Úgy mered rám, mintha apját-anyját megöltem volna. Nem illik az, hallja-e?”

A fogalmazó a magas c-n kezdte. Éles kappanhangon válaszolt:

„Van mit néznem az ilyen megátalkodott emberen. Hallja-e az úr, én az urat nyomban föl-jelentem!”

Bakar jámbor arcot vágott.

- Fel-e? oszt' vajjon miért?

A fogalmazó fölugrott, nagyot lépett a falig. Ott színpadi mozdulattal rántotta föl a Bakar tarisznyájának a borítóját s kirántotta a nyulat. Diadalmasan lóbálván a szegény kimúlt állatot, kiabálta: „ezért e, lássa? no tudja-e már, hogy miért?!”

A korcsmáros előjött a lármára a söntésből, odaállott a fogalmazó mögé, úgy nevetett. „Az én szegény házi nyulamért?” kérdezte.

A fogalmazó úr meghökkenve pillantott a nyulra. Biz az iromba házinyul volt. Örvös vala a nyaka: szép fehér csík huzódott rajta köröskörül.

A korcsmáros vihogott s elkezdte a dolgot magyarázni: „Bakar ténsúr kérte el tőlem a nagy füles baglyának. Úgyis sorvadt az árva, hát bíz én tarkón ütöttem s odaadtam.”

A fogalmazó ötölt-hatolt, irult-pirult, úgy kért bocsánatot. Bakar bácsi csöndes nyugalommal, szótlánul gyömöszölte vissza a nyulat a tarisznyájába.

Az állami pénzügyek derék óre alig várta, hogy kint legyen az utcán.

Amikor már jól elhaladt, odasunyit Bakarhoz a korcsmáros.

- No ténsurkám, hát jól csináltuk-e?

- Nagyszerűen volt, Mátyás gazda! Hát csak oda kell adni ezt az övröst a „sátorosoknak” (kidobta tarisznyájából a házinyulat), azt a másikat meg fogyasztsa el kelmed jó étvágygal.

- A másikat éppen most nyúzza a feleségem, ott van a pincében, súgta a korcsmáros ravasz, mosolygó ábrázattal.

A vadliba-lepedő

Ennek a történetnek sokan ismerik a hőseit Sz.-megyében, melynek sok mindenféle neveztessége között nem az utolsó az, hogy benne van a kityegő fene hazája, ahol már vége a világnak. Tudniillik csak bejárása van a falunak, a tulsó szélén út nem visz ki belőle, csupán a lápi csapás szárad ki jó széles ösvénynyé egy darabon, ha meleg a nyár.

Laci meg Náci éppen ennek a görbe országnak vízi vadban bővelkedő tájékáról értekeztek a nagykárolyi Kaufmann-kávéházba, ahová az arany fiatalság el-eljárogat egy kis szabadalmazott nemzeti ferblire, pletykára. Egyszer csak megsejtik az ablakon át, hogy Karcsi közeledik, nagy léptekkel méregeti az utca havas sarát s erősen fújva taszítja át gömbölyü termetét a tulsó oldalról az innensőre.

Laci meg Náci nagy imponzor volt, akik hogy a tél unalmát valahogy elúzzék, készek lettek volna fölforgatni az egész kis várost s a mindenféle kórságokban annyira értették már egymást, hogy elég volt nekik egy kacintás, amelylyel új áldozatuk sorsát eldöntötték.

- Hadd rám, amit mondok, - súgta gyorsan Náci a pajtásának, amint Karcsi fölkapaszkodott a kávéház lépcsőjén.

E pillanatban lépett be Karcsi. Hosszúszárú csizmája sáros volt, mintha a gyalogpóstát járná; nyomában egy vén csudaállat ödöngött, valami cseh vizslába ójtott komondor, úgy hívták, hogy Hektor.

Rögtön tudomást vett rólok az egész kávéház. Karcsi egyébbel sem gondolt a világon, mint a vadászattal s harsány hangon kezdett bele egy vadászkalandba, Hektor pedig minden ismerősnek a nyaka közé ugrott s üvöltve kontrázott a gazdájának. Néhányan körbe fogták Karcsit, akit hirtelen megakasztott valami a konceptusában.

Náci és Laci erősen vitatkozott a billiárd mögött. Karcsi kivett annyit, hogy vadlibáról meg valami lepedőről van szó. Őlte a kíváncsiság és abbahagyta az elbeszélést.

- Hej, fiúk! - kezdé, a vitatkozók felé közeledve.

- Szóltál valamit? - kérdezték azok.

- Mondjátok csak, micsoda liba az?

- Ej, hagyj nekünk békét, csak úgy beszélgetünk.

- Ohó, hékás, hát ez a barátság? Ti még titkolóztok?!...

- Dehogy titok, hanem a manóban is, az ember csak nem üt mindent dobra.

Karcsi odahúzódott egészen melléjük, föltette magában, hogy most már csak azért sem tágít.

- És ti még énvelem sem tennétek kivételt? Édes Laci!... Náci!...

Szinte elérékenyedett; a vén Hektor is könnyezett mögötte.

A két fiatalember összenézett, azután Karcsit jól szemügyre vették.

- Megmondjuk, Laci? - kérdezte Náci bizalmatlanul.

- Mondjuk meg, Náci! - felelte Laci kis idő múlva, miután minden külső jel szerint nagy lelki tusán ment előbb keresztül.

Karcsi megszorongatta a kezeiket s plátói szemforgatással hálálkodott.

- Nos tehát, megjöttek az amerikai vadliba-lepedők.

Karcsi nem értette, de azért örült. Mégis jónak látta őket megkérdezni:

- Mire is jók azok a lepedők?

A másik kettő megint összenézett:

- Tyü! hát még nem tudod? Nagyszerű találmány! Yankee ész, barátom! túl vagyunk szárnyalva, Amerika lefőz, a vén Európa agylágyulásban teng...

- Ejnye, ejnye, no lám!

- Ott már hideg télen is pompás vadliba-vadászatok esnek; egyszerű a módja, nem kell hozzá egyéb, mint egy jéglededő...

- Most hoztunk kettőt, egyenest Newyorkból. Valóságos kincs ez, barátom, s az ára csak húsz dollár...

- Egyet nekem adtok! - vágott közbe Karcsi, olyan hangon, amelyből kitetszett, hogy képes volna ellopni tőlök azt a lepedőt.

- Hogy gondolhatsz ilyet? - méltatlankodtak a jóbarátok.

- De, édes Náci!...

- Lehetetlen!...

- Nagyon sajnálom!...

- Rögtön kifizetem!...

A cimborák még mindig vonakodtak.

- Rögtön kifizeted?

Karcsi felelet helyett kivágta a bugyellárisát. Laci és Náci hallgatott, de azért észre lehetett venni, hogy már puhultak.

Karcsi összetette a két kezét.

- Egy igaz barátért mindenre kész vagyok, - mondá végre Laci megindulva.

- Elvégeztetett! - de csak neked tesszük, Karcsi, hoci a bankót! - fejezte be Náci az alkut.

Karcsi közel volt hozzá, hogy megindulásában sírva fakadjon.

- A derék fiúk! - dörmögte magában. És kifizetett nekik negyven pengőt.

Azután hamisan kezdett énekelni: „és most fel ciberébe, fel ciberébe, fel ciberébe!...”

Másnap déltájban egy rozoga szekér fordult be a börvelyi korcsma udvarán. Három férfiú tápázkodott ki a szalmaülés közül: Laci, Karcsi, Náci.

Lacinál csupán egy bot volt; Nácinak egy revolver csüngött az oldalán, Karcsi két duplapuska súlya alatt görnyedt s a hóna alatt egy nagy paksamétát cipelt. Abban a pakkban voltak a lepedők.

Laci és Náci megrendelte a vacsorát, azután közrefogták Karcsit és elindultak vele a láp felé.

Hó borított mindent, az út kemény, fagyos; az idő kellemes hideg volt.

Útközben Karcsinak megmagyarázták mégegyszer a dolgot. Ez a lepedő arra való, hogy a téli tájkép egyformaságát biztosítsa. Ha a vadász ügyesen a hóra teríti, úgy meghúzódhatik alatta, hogy a vadliba, amely végre is csak liba, gyanútlanul közeledik hozzá. Nagyszámú vadludat ejtenek el ilyképp az amerikaiak.

Karcsi alig várta, hogy alája bújhasson a lepedőnek. Abban egyeztek meg, hogy Laci csak néző lesz ezúttal, miután neki nem jutott lepedő. Azért nem is hozott fegyvert magával. Ami Náciit illeti, ő állítólag csak golyóval lövi a vadlibát, s mint pompás pisztolyozó, revolverrel akart kísérletet tenni. Legtöbb reménye eszerint Karcsinak volt a mai sikerre.

Hogy pedig a dologról tökéletes fogalma legyen, a láp szélén Náci megállott egy alkalmas helyen és felhívta Lacit, hogy segítsen neki a hóba temetkezni.

Egy nagy lyukat fúrtak a hóba, Náci beleült, a lepedőt Laci ráborította s a végeit botokkal leszúrta. Csak elől hagyott egy kis levegő-nyílást, a láp irányában, amerről a vadlibák eljövendők voltak. Néhány símítás a lepedőn és Náci végképp eltűnt. Csupán egy kis dudorodás jelezte rajta azt a pontot, ahol egy emberi fejnek kellett lennie.

Karcsit e látvány végleg elragadta. Csakhamar begázolt az érig s talált nemsokára alkalmas helyet. Akkor ő is befúrta magát a hóba, és Laci föléje borította a másik lepedőt.

Mikor azután Karcsi is megszűnt létezni a külvilág számára, akkor Laci visszament Nácihoz, leemelte róla a vásznat s pipaszó mellett szépen beszélgettek a börvelyi korcsmába, ahol a jó meleg szobában kvaterkázva várták vissza Karcsit.

Nem jött meg estig. A pákász, akit végre érte küldtek, még ott találta a lepedő alatt. Félig megdermedt, de azért volt annyi ereje a hálátlan teremtésnek, hogy dühét kiöntse élete megmentőjén. A szegény pákász dagadt arccal került vissza küldőihez.

Hanem Karcsit hiába várták pajtásai: a lápról gyalog ment haza Nagy-Károlyba. Persze, hogy vadlibának hírére sem hallotta.

Ami az amerikai vadliba-lepedőket illeti, azok közönséges gabonaterítő zsákvászorból voltak; Laci és Náci úgy kölcsönözték ki egy nagy-károlyi búzakupectól.